

ASTERISK

SEPTEMBER – OKTOBER 2010

NR. 54

DANMARKS PÆDAGOGISKE UNIVERSITETSSKOLE
AARHUS UNIVERSITET

MIN DANSKE DRØM

Unge indvandrerkvinder stormer ind på gymnasierne og derfra videre til universiteterne. Hvorfor når de så langt?

Danskhed er flæskesteg,
pizza og kebab

Hvide dukker leger
bedst

Derfor elsker og hader vi
positiv psykologi

GØR EN FORSKEL

Af **Lars Qvortrup**
dekan, DPU

lq@dpu.dk

* "Medarbejder søges. Skal gøre en forskel." Sådan lyder det ofte i stillingsannoncerne.

Sådan var det ikke i gamle dage. Dengang søgte man tyve svejsere, og de skulle afgjort ikke "gøre en forskel". De skulle alle gøre det samme, nemlig svejse, sådan som de havde lært det på teknisk skole eller – som læringe – ved at kopiere det, som mester gjorde. De skulle være præcise og punktlige og ligne dem, der i forvejen var ansat på arbejdspladsen.

Men i dag skal man gøre en forskel. Virksomheden ansætter ikke en ny designer, der kan det samme som de andre. Vidensarbejdere – for nu at formulere det mere generelt – skal være forskellige. Det ser man derfor også i den profil, vidensarbejderne tegner af sig selv. De vil være 'outstanding'. For dem er det taberagtigt at kopiere, sejt at være unik. Og kun hvis man er en Jeronimus, tilføjer man syrligt, at det da er påfaldende, at så mange gør sig unikke på samme måde.

Distinktionen mellem at være ens og være forskellig er i øvrigt ikke så ny, som man kunne tro. Den blev formuleret af den franske sociolog Emile Durkheim allerede i slutningen af 1800-tallet som forskellen mellem mekanisk og organisk inklusion. Mekanisk inklusion er indlemmelse i et fællesskab i kraft af enshed. Man er medlem af et fællesskab, fordi man ligner de andre. Organisk inklusion er indlemmelse i et fællesskab i kraft af forskellighed.

Men hvad er rationalet i organisk inklusion? Det er, ifølge Durkheim, arbejdsdeling. I et moderne fællesskab gør alle ikke det samme, men noget forskelligt. Og det, der inkluderer os i fællesskabet, er, at den enkelte er afhængig af de andres – anderledes – ydelser. Den ene forsker i et forskningsfællesskab er afhængig af den anden forsker, fordi han eller hun kan og gør noget andet. Medlemmerne af et hjerteoperationsteam er indbyrdes afhængige af hinandens forskellige og hver især højt specialiserede ydelser. Tænk hvis de alle sammen var gode til at operere, men ikke kunne bedøve.

Det er præcis det, der er på færde i en moderne organisation: Den hænger sammen i kraft af medarbejdernes forskellighed, ikke fordi de alle sammen er ens. Den baserer sig på organisk og ikke på mekanisk inklusion.

Det er også det, der er på spil, når vi taler om danskere og fremmede: Hvordan modtager vi den fremmede, og hvad

"Hvordan modtager vi den fremmede, og hvad forventer vi af ham eller hende: At hun gør sig lig med os andre, eller at hun bidrager med noget andet? Hvad er det, den fremmede bidrager med, ja hvorved beriger han eller hun os andre? Ved at ligne os eller ved at være anderledes?"

forventer vi af ham eller hende: At hun gør sig lig med os andre, eller at hun bidrager med noget andet? Er der tale om mekanisk eller organisk inklusion? Hvad er det, den fremmede bidrager med, ja hvorved beriger han eller hun os andre? Ved at ligne os eller ved at være anderledes?

Men faktisk er der endnu mere på spil. For naturligvis er det ikke enhver forskellighed, der er positiv, og naturligvis skal man ikke tilstræbe maksimal forskellighed. Blandt andet forudsætter organisk inklusion, dvs. inklusion af det anderledes, en række særlige kompetencer. Man skal kende sin forskellighed, og man skal kunne forstå, på hvilken måde denne forskellighed kan bidrage til fællesskabet. Det forudsætter, at man besidder kompetencen til at sætte sig i den andens sted, dvs. at se sig selv udefra.

Det spændende er, at denne kompetence er en af de centrale i videnssamfundet. Dels fordi virksomheder i videnssamfundet, som allerede nævnt, er baseret på organisk inklusion. Dels fordi vi i stigende grad lever i en globaliseret verden, dvs. en verden, hvor vi møder mennesker, der er anderledes. Men endelig også fordi produktion af varer og tjenesteydelser i vor tids samfund forudsætter, at man kan sætte sig i den andens sted. Flere og flere producerer ikke standardvarer. De producerer varer og tjenesteydelser, som giver 'mening' for den fremmede anden.

Et af de steder, hvor vi tilegner os denne kompetence, er i klasserummet. Et moderne, komplekst klasserum er et organisk fællesskab. Så samtidig med at vi lærer dansk, matematik, naturfag og engelsk, øver vi os i at skabe fællesskab med dem, der er forskellige fra os selv. Moderne klasserumsundervisning er praktisk træning i organisk inklusion.

Asterisk nr. 54

September - oktober 2010

Tema

* Danskhed og det fremmede

Design: 1508 A/S

Forside: Polfoto

Tryk: Scanprint A/S

ISSN nr.: 1601-5754

Oplag: 20.300

Redaktionens adr.

Danmarks Pædagogiske
Universitetsskole
Aarhus Universitet
Tuborgvej 164 ·
2400 København NV

Kontakt til redaktionen

E-mail: asterisk@dpu.dk
Telefon: 88 88 90 54

Abonnement

Abonnement er gratis
og kan bestilles på
www.dpu.dk/asterisk

Redaktører

Lars Qvortrup (ansv.)
Claus Holm
Camilla Mehlsen

Redaktionskomité

Frans Ørsted Andersen
Søren Kjær Jensen
Ida Juul
Jens Christian Nielsen
Dorthe Staunæs

Korrektur

Kirsten Kovacs

Asterisk udgives seks
gange årligt af Danmarks
Pædagogiske Universitetsskole,
Aarhus Universitet.
Magasinet bringer artikler om
universitetsskolens forskning
og det pædagogiske område
generelt. Artikler eller illustrationer
må ikke eftertrykkes uden
tilladelse fra Asterisk.

06**MIN DANSKE DRØM**

*

Unge indvandrerkvinder stormer ind på gymnasierne og derfra videre til universiteterne. De unge kvinder er ikke bare mønsterelever, men også mønsterbrydere. Hvorfor når de så langt?

10**DANSKHED ER FLÆSKESTEG, PIZZA OG KEBAB**

*

Dannebrog. Kongehuset. Flæskesteg. Folkeskolen. Fodbold og øl. En lang række symboler og fortællinger kendetegner danskhed, men det er en myte, at danskerne er en homogen gruppe, fortæller professor Richard Jenkins.

12**HVID ER ET USYNLIGT IDEAL**

*

Salget af hudblegecremer er eksploderet. Hvorfor drømmer så mange om at få lys hud? Hvorfor vil børn hellere lege med hvide dukker end brune? Svaret er, at hvid er et globalt ideal.

"Den er nuttet. Dens hud er hvid, og det kan jeg godt lide".

Mørk pige om hvorfor hun hellere vil lege med en hvid dukke end en brun. Fra filmen 'Dukketesten'.

15**HVAD GEMMER DER SIG BAG TØRKLÆDET?**

*

Tørklædet provokerer, skaber konflikt og kalder på stærke følelser. Asterisk har talt med en antropolog og en samfundsforsker, der afslører, hvad der gemmer sig bag tørklædekampen.

18**TOSPROGEDE HAR EN TRUMF I ÆRMET**

*

” Vi skal se de mange modersmål som en resurse frem for et problem. Det er skræmmende, at vores skepsis over for diversitet smitter af på de tosprogedes selvforståelse.

Professor Anne Holmen

22**KOMMENTAR | DIVERSITET SKÆRPER ENS SELVBILLEDE**

Måske har konfrontationen med de fremmede brudt billedet af et idyllisk Danmark. Til gengæld har den skabt et mere sandfærdigt virkelighedssyn og har udvidet landets kulturelle grænser, skriver professor Gretty Mirdal i kommentaren.

24**VOXPOP: DERFOR ELSKER OG HADER VI POSITIV PSYKOLOGI**

Hvorfor er positiv psykologi så populært? Er positiv psykologi ved at blive en religion? Asterisk har mødt tre fremtrædende forskere, der forklarer, hvorfor vi elsker og hader positiv psykolog.

26**SURVIVAL OF THE HAPPIEST**

Det er en misforståelse, at positiv psykologi kun handler om at være glad. Negativitet er nødvendigt for at komme i vækst, fortæller ophavskvinden til teorien om positive emotioner, Barbara Fredrickson.

DANMARKS PÆDAGOGISKE
UNIVERSITETSSKOLE

AARHUS UNIVERSITET

MASTERUDDANNELSER | FORÅR 2011

DPU'S MASTERUDDANNELSER

Læs mere om DPU's
masteruddannelser på
www.dpu.dk/master

I foråret 2011 udbyder DPU, Aarhus Universitet, **Masteruddannelsen som fleksibelt forløb** samt en lang række enkeltmoduler.

Du kan vælge moduler fra følgende uddannelser:

Ansøgningsfrist
15. november 2010

Masteruddannelsen i medborgerskab
Masteruddannelsen i socialpædagogik
Masteruddannelsen i professionsudvikling
Masteruddannelsen i specialpædagogik
Masteruddannelsen i ledelse af uddannelsesinstitutioner
Masteruddannelsen i sundhedspædagogik
Masteruddannelsen i voksenuddannelse
Masteruddannelsen i vejledning
Masteruddannelsen i dansk som andetsprog
International Master in Leadership and Innovation in Complex Systems

KORT NYT

ERASMUS MUNDUS FORTSÆTTER PÅ DPU

DPU, Aarhus Universitet er netop blevet udvalgt til fortsat at udbyde kandidatuddannelse under EU-kommissionens prestigefyldte Erasmus Mundus-program. Dermed viderefører DPU kandidatuddannelsen European Master in Lifelong Learning: Policy and Management (MA LLL), som DPU i perioden 2006-2010 har udbudt i samarbejde med Institute of Education i London og Universidad de Deusto i Bilbao. I den næste periode bliver konsortiet udvidet med Melbourne Graduate School of Education, Melbourne University.

Læs mere på www.lifelonglearningmasters.org

SKOLER BRUGER NATIONALE TEST FORSKELLIGT

Ny stor evaluering af brugen af nationale test i Norge viser markante forskelle på, hvordan skoler bruger de nationale test. Brugen afhænger af, hvor samarbejdsorienterede skolens lærere og ledelse er og af kommunens støtte til skolerne. "På skoler, hvor der er et omfattende samarbejde lærerne imellem og mellem lærere og skolens ledelse, er der en mere positiv vurdering af brugen af nationale test og brugen af evaluering i det hele taget. Det er helt ny viden," siger fil. dr. Poul Skov, DPU Aarhus Universitet, der har været leder af undersøgelsen 'Evaluering af brugen af det Nationale kvalitetsvurderingssystem (NKVS) i grundskolen'. Poul Skov mener, at der er store ligheder mellem den norske og danske grundskole, og det gør resultaterne meget relevante i Danmark.

Læs mere på www.dpu.dk/nyheder

NEOLIBERAL TÆNKNING I DANSK SOM ANDETSPROG

En national, neoliberal tænkning præger faget dansk som andetsprog for voksne, der efter 2003 møder flere krav om undervisningseffektivitet og arbejdslivskvalificering. Tidligere har faget primært været andetsprogsundervisning med fokus på sproglig udvikling og almen dannelse, men efter 2003 spiller politiske interesser en større rolle, og test og prøver er rykket op som et af de vigtigste punkter i lærernes diskussioner af faget. Karen Bjerg Petersen beskriver udviklingstendenser i sin ph.d.-afhandling 'Undervisningsfaget **DANSK** som andetsprog for voksne', som hun netop har forsvaret på DPU.

11 FAKTORER FREMMER SKOLEELEVERS INDLÆRING

I en ny undersøgelse påviser Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning 11 forhold, der fremmer skoleelevers faglige præstationer. En faktor er skole-hjem-samarbejde, der spiller en stor rolle for, hvordan eleverne klarer sig. Undersøgelsen siger også noget om de faktorer, som forskningen ikke har kunnet påvise betydningen af. Det drejer sig for eksempel om skolestørrelse og klassestørrelse.

"Undersøgelsen danner et godt og solidt grundlag for skoleforvaltninger, skoleledere og lærere for at lægge en strategi for systematisk at forbedre elevpræstationer ude i skolerne," siger professor Sven Erik Nordenbo, der er direktør i Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning og leder af undersøgelsen.

Læs mere på www.dpu.dk/nyheder

HANS HENRIK KNOOP ER NY FORMAND FOR ENPP

Da DPU var hovedvært for den femte European Conference in Positive Psychology i juni 2010, blev Hans Henrik Knoop valgt som ny formand for European Network for Positive Psychology (ENPP). Gennem sit arbejde i bestyrelsen for International Positive Psychology Association har han siden 2007 været del af et globalt forskernetværk inden for det voksende felt positiv psykologi.

"Jeg vil gøre alt, hvad jeg kan, for at leve op til tilliden og dermed bidrage til yderligere styrkelse af europæisk forskning inden for positiv psykologi," siger Hans Henrik Knoop, der er lektor på DPU, Aarhus Universitet.

Hans Henrik Knoop er også valgt som leder af den nye forskningsenhed i positiv psykologi ved DPU. Forskningsenheden samler DPU's mange aktiviteter inden for positiv psykologi, heriblandt den kommende masteruddannelse i positiv psykologi.

Læs mere på www.dpu.dk/om/knoop

MIN DANSKE DRØM

Jasmin får et kram af sin mor, efter hun blev årets første student på Fredericia Gymnasium. Hun ville ikke ud med de eksakte tal, men gennemsnittet ligger i den gode ende, sagde den glade student. I år går hver tolvte hue til en tosproget elev.

FOTO: POLFOTO

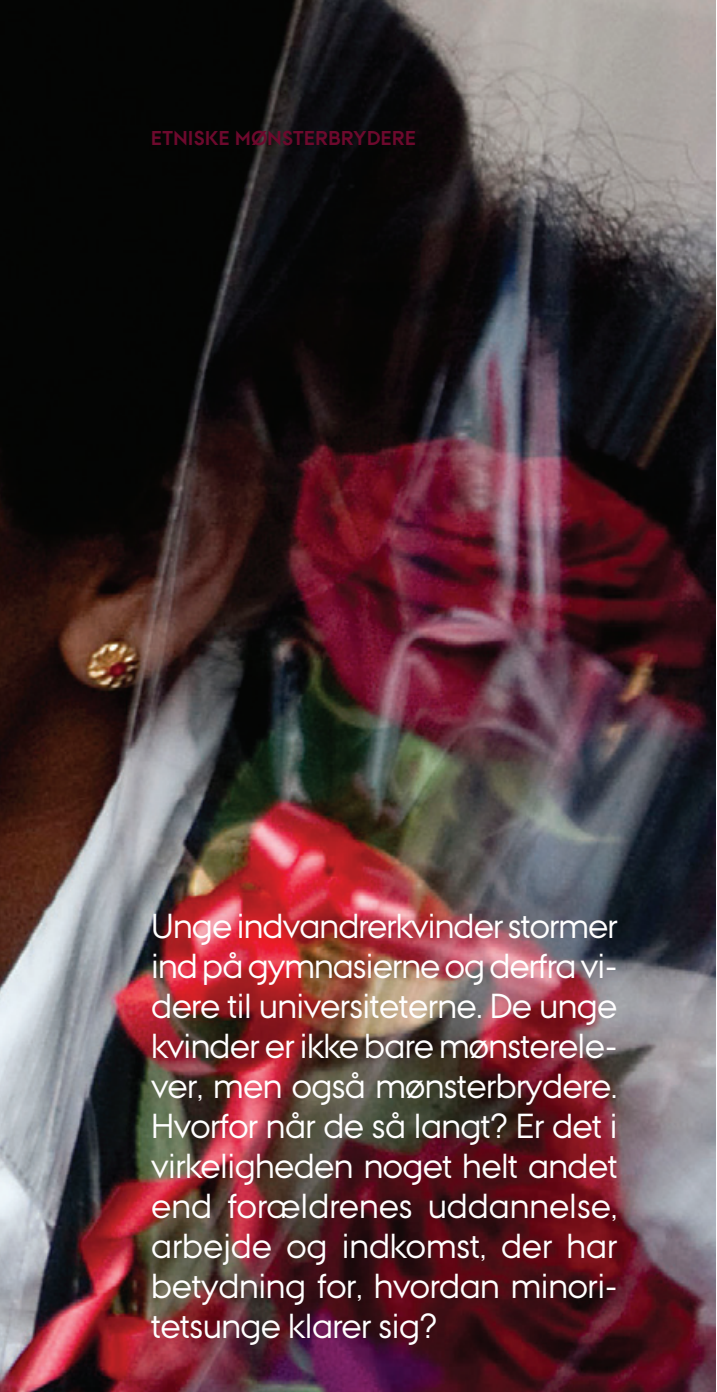
✱ Det stereotype billede af glade lyshårede piger og drenge med studenterhuer bliver nu udfordret af et mere mangfoldigt billede. De danske studenter får i disse år skarp konkurrence fra en ny gruppe af unge. I sommeren 2010 havde over 3.000 af de 35.500 nyudklækkede studenter en anden etnisk herkomst end dansk. Især pigerne med anden etnisk baggrund klarer sig godt. I år var det en pige med palæstinensisk baggrund, der løb med landets højeste karaktergennemsnit.

Ifølge samfundsforsker Flemming Mikkelsen fra Center for Ungdomsforskning på DPU, Aarhus Universitet, vil vi fremover se endnu flere minoritetsunge på ungdomsuddannelserne. Han har fulgt en stor gruppe minoritetsunge på deres vej gennem uddannelsessystemet og videre ind på arbejdsmarkedet. Analyserne er mundet ud i den nye bog 'I Danmark Er Jeg Født... – Etniske minoritetsunge i bevægelse'. Flemming Mikkelsen har, sammen med religionssociologen Tallat Shakoor og journalisten Malene

Fenger-Grøndahl, forfulgt de positive historier, for de er slet ikke så sjældne endda, mener han:

"Min motivation for at gå i gang med projektet udsprang af de mange negative historier, der blev fremhævet i medierne. Jeg kunne simpelthen ikke genkende billedet. Vel er der problemer med nogle, men jeg kender så mange unge, der har klaret sig flot trods hårde odds. Og det er de historier, vi dokumenterer i bogen," siger Flemming Mikkelsen.

"Der er enkelte etniske grupper, hvor de unge allerede har overhalet danskernes uddannelsesniveau – det gælder især pakistannerne. Faktisk er der flere problemer med at få den tunge restgruppe af danske unge til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Så i stedet for udelukkende at tale om frafald og dårlige skoleresultater blandt unge indvandrere bør man fokusere på, hvorfor så mange alligevel klarer sig relativt godt i uddannelsessystemet trods meget svære vilkår," siger Flemming Mikkelsen.

Unge indvandrerkvinder stormer ind på gymnasierne og derfra videre til universiteterne. De unge kvinder er ikke bare mønsterelever, men også mønsterbrydere. Hvorfor når de så langt? Er det i virkeligheden noget helt andet end forældrenes uddannelse, arbejde og indkomst, der har betydning for, hvordan minoritetsunge klarer sig?

Mønsterbrydere skal tage ansvar

Asterisk har forfulgt en af de positive historier og talt med dansk-kurderen Yildiz Akdogan. I 2007 blev hun valgt ind i Folketinget for Socialdemokraterne og blev dermed sammen med Özlem Sara Cekic (SF) de første kvinder med indvandrerbaggrund, der blev valgt til Folketinget. Yildiz Akdogan er, hvad man kan betegne som en ægte mønsterbryder. Hun har brudt den tunge sociale arv fra sine forældre, der er vokset op i Tyrkiet og kun har en 7. klasses eksamen. Men Yildiz Akdogan læner sig ikke passivt tilbage og soler sig i mønsterbrydertitlen. Der følger nemlig et ansvar med titlen, påpeger hun. Et ansvar, som hun og de andre mønsterbrydere, skal tage alvorligt.

"Jeg er selvfølgelig beæret over mønsterbrydertitlen. Men jeg er samtidig skeptisk over for den rene positive integrationshistorie, hvis den bare slutter dér. Jeg vil følge den helt til dørs: gå ud til de unge, bruge mig selv som rollemodel, bruge min historie aktivt og dermed påvirke dem

til at anvende deres baggrund og indsigt i en anden kultur positivt," siger Yildiz Akdogan.

Viljestyrken kommer hjemmefra

Flemming Mikkelsen er også skeptisk over for den måde, vi generelt bruger mønsterbryderbegrebet på, for han mener i virkeligheden ikke, at de unge bryder mønstre. Tværtimod, de bygger videre på noget af den viljestyrke, de har med hjemmefra.

"Undervejs i arbejdet med bogen blev vi opmærksomme på, at udtrykket mønsterbrud rammer skævt i forhold til de tendenser, vi afdækkede. De unges succes er først og fremmest kendetegnet ved kontinuitet – vel at mærke i form af viljen til forandring og bevægelse og evnen til at holde fast i visse værdier, mens de tager nye til sig. Det er dét, de unge har lært af deres forældre, og som de har formået at opdatere til en dansk og global virkelighed anno 2010. Forældrene har typisk ingen uddannelse, men de har alligevel en bevidsthed om, at uddannelse er vejen frem, og derfor både støtter og opfordrer de deres børn til at tage en uddannelse," siger Flemming Mikkelsen.

Faktisk viser hans undersøgelser, at 90 procent af indvandrerne i Danmark forventer, at deres børn får en bedre uddannelse end dem selv, mens tallet for de danske forældre kun er på 45 procent. Det kan til dels forklares med indvandreres lave uddannelsesniveau sammenlignet med danske forældres. Men det siger alligevel noget om det forventningspres, der ligger på minoritetsunge i dag – et forventningspres, der går hånd i hånd med forældrenes opbakning og opfordring til deres børn om at tage en videregående uddannelse.

Kulturelle navigatører

Det billede kan Yildiz Akdogan nikke genkendende til. Selvom der er langt fra landsbyen i Tyrkiet, hvor hun boede med sin bedstemor, til hun var fem år, for derefter at blive hentet til Esbjerg, hvor hendes mor arbejdede på fiskefabrik, og faren var grønthandler, til cand.scient.pol. og nu Folketinget, har hun altid fået fuld opbakning i sine valg.

"Mine forældre har kun en 7. klasses eksamen," siger Yildiz Akdogan. "Og da jeg kom hjem og sagde, at jeg skulle studere statskundskab, sagde de: 'Hvad er det?' Jeg forklarede, at det var noget med politik. Og så sagde de: 'fint, det lyder spændende'. Jeg har været privilegeret, at jeg har haft forældre, der aldrig har stillet spørgsmålstegn ved de veje, jeg har valgt. De har altid støttet mig."

Men ikke alle er så heldige som hun. Og det er disse unge, hun gerne vil have i tale. "Hvis du er 15 år og hedder Ali og hele tiden bliver slået i hovedet med, at du er lidt anderledes, og hvis du ikke har ressourcestærke forældre, der kan støtte dig i at skabe en positiv identitet, så finder du måske din identitet på gaden blandt ekstremister. Det vil jeg gerne forhindre. Og jeg fortæller dem derfor, at de skal se deres dobbelte kulturelle baggrund som en fordel frem for at ►

” DER ER ENKELTE ETNISKE GRUPPER, HVOR DE UNGE ALLEREDE HAR OVERHALET DANSKERNES UDDANNELSESNIVEAU – DET GÆLDER ISÆR PAKISTANERNE. FAKTISK ER DER FLERE PROBLEMER MED AT FÅ DEN TUNGE RESTGRUPPE AF DANSKE UNGE TIL AT GENNEMFØRE EN UNGDOMSUDDANNELSE.

Samfundsforsker Flemming Mikkelsen

påtage sig en offerrolle og forklare al modgang i livet med henvisning til, at man hedder Yildiz eller Ali og er muslim,” siger Yildiz Akdogan. Derfor gør hun meget ud af at fortælle de unge, at det er deres fordel, at de er tosprogede og kan navigere i to kulturer. Det gør dem i stand til at se verden med flere øjne, og det mener hun, giver dem en særlig social intelligens.

Hendes indsigter ligger i forlængelse af Flemming Mikkelsens analyser fra studierne af minoritetsunge i bevægelse. Han siger:

”Mestrer de den her balancegang, bliver de det, jeg i bogen kalder ’kulturelle navigatører’. Dvs. de tager noget fra deres oprindelige kultur og noget fra den danske kultur og står derfor med et ben i hver lejr. De skal stadig holde en kulturel og sproglig dialog med deres forældre, men samtidig har de en stærk forbindelse til den danske kultur. Det giver dem et helt andet globalt udsyn end danske unge. De er navigatører, fordi de bruger dette udsyn til at udfordre danskheden, som de nu vil være med til at forme og definere på forskellig vis – med politiske visioner, nye virksomhedstyper, andre familieidealer, nye musik- og kunstgenrer osv. De insisterer kort sagt på medborgerskab,” siger Flemming Mikkelsen.

Yildiz Akdogan peger på noget af det samme, når hun taler om, hvor vigtigt det er at deltage i lokalmiljøet og foreningslivet. Det ser hun som den bedste vej til integration – et ord, hun i øvrigt ikke er begejstret for. Hun taler i stedet om demokratisk deltagelse.

”Jeg bryder mig ikke om ordet integration. For hvad er det egentlig, vi mener med det? Det handler i bund og grund bare om, at vi alle skal deltage i samfundet på demokratisk vis. Det er også nemmere at forklare en kvinde med indvandrerbaggrund, hvad deltagelse går ud på, end hvad integration er for noget. Hun skal simpelthen deltage i sit lokalmiljø, i sit barns børnehave og skole osv. Længere er den ikke. Vi skal ikke diskutere, hvor meget og hvor lidt hver part skal give, eller hvor på broen vi skal mødes. Vi skal alle sammen deltage så meget, vi kan. På den måde prøver jeg at gøre det meget konkret for dem,” fortæller Yildiz Akdogan.

Søskendeeffekten

Både Flemming Mikkelsen og Yildiz Akdogan understreger vigtigheden af, at de unge med minoritetsbaggrund har gode rollemodeller. Især for pigerne er det vigtigt. Dels fordi

de er så målbevidste, dels fordi de bryder med nogle meget fasttømrede traditioner.

”Pigerne er så flittige og målbevidste, men de er også kloge til at indse, at hver gang de kommer hjem med en flot karakter, så giver det dem prestige og flere muligheder for at læse videre – måske på universitetet, måske i en anden by. Her er rollemodeller vigtige, for så kan de henviser til dem og sige: ’Se, hun har klaret sig godt, og det er, fordi hun fik en uddannelse’,” siger Yildiz Akdogan. Selv har hun måttet klare sig uden en tydelig rollemodel, men henviser til, at både hendes mor og bedstemor har fungeret som en slags rollemodeller. Hun har sin viljestyrke og sit gåpåmod fra dem.

Flemming Mikkelsen taler om ’søskendeeffekten,’ som en meget betydningsfuld faktor. Hvis en søster eller bror tager en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse, så følger de yngre søskende ofte efter. På den måde har det stor betydning, at de unge har andre unge mennesker omkring sig, som de kan spejle sig i.

”På det område er vores interview temmelig enslydende. Næsten alle beretter om søskende – både ældre og yngre – der har fået en god uddannelse og har gjort karriere. De unge er påvirket af deres søskende og af, at forældrene har som mål, at deres børn skal få en god uddannelse og senere et godt job,” siger Flemming Mikkelsen.

Baner vejen for andre

Yildiz Akdogan tager sin post som folketingsmedlem meget alvorligt – ikke mindst fordi hun er den første kvinde med indvandrerbaggrund, der er valgt ind i Folketinget for Socialdemokraterne. Hun fortæller, hvordan hun var yderst velforberedt til den første tale, hun skulle holde i Folketinget.

”Jeg baner vejen for andre kvinder med indvandrerbaggrund, der ligesom jeg vil ind i politik. Og derfor har det stor betydning, at jeg gør mit arbejde godt,” siger hun.

Flere vil uden tvivl gå i hendes fodspor. Flemming Mikkelsens analyser peger på, at især pigerne får lange videregående uddannelser og stiler mod krævende og prestigefyldte job.

”Det ændrer ved hele strukturen i indvandrerfamilierne, at pigerne nu får bedre og længere uddannelser end mændene. De kommer til at ligne de danske familier, hvor vi ser samme tendens. I virkeligheden er det en international trend. Kvinder verden over får mere uddannelse og færre børn,” siger Flemming Mikkelsen. Han understreger dog, at kvinder med indvandrerbaggrund stadig må kæmpe mere end deres danske medsøstre for at nå langt i deres karriere.

Yildiz Akdogan har også oplevet, at vejen til toppen gik stejlt op ad bakke. Som nyuddannet cand.scient.pol. havde hun på trods af en god portion selvtillid og gåpåmod svært ved at finde et job i en tid, hvor arbejdsløshedsprocenten ellers var så godt som nul. Men i stedet for at se sig selv som offer blev hun stædig og handlingsorienteret.

”Jeg skrev et debatindlæg, hvor jeg ytrede min mening om, at det var for dårligt og for dumt, at den danske stat havde givet mig den her dyre uddannelse og så ikke ville bruge mig. Det fik jeg nogle reaktioner på. Og så var jeg stædig og ringede op hver gang og spurgte, hvorfor jeg fik afslag. Mange steder havde de slet ikke læst ansøgningen. Det gjorde mig vred. Men jeg lærte samtidig, hvor mine styrker og svagheder lå. Og det var det gåpåmod, der ledte mig til mit første job som politisk konsulent i Dansk Erhverv,” siger Yildiz Akdogan.

Minoritetsunge savner netværk

Kender du nogen, der kender nogen, der mangler en som mig? Det er sådan, mange af os i dag etablerer eller finder nye karriereveje. Her er etniske minoritetsunge dårligt stillede, for de har ikke nær det samme netværk at trække på som danske unge. Så på trods af fine uddannelser ligger karrieren ikke lige for.

Det var også Yildiz Akdogans oplevelse, da hun som nyuddannet havde svært ved at sparke døre ind. Og det tilskrives hun bl.a. sit dengang begrænsede netværk. Men hvordan bygger man lige et netværk op, når man er ung med indvandrerbaggrund?

”Jeg anbefaler de unge at gå aktivt ind i det danske foreningsliv. Det kan være sportsforeninger, politiske foreninger, frivillige velgørenhedsorganisationer – alle mulige former for organisationer. Det handler om at opbygge netværk og møde mennesker, der har en helt anden baggrund end dem selv. Dels kommer netværket dem til gode senere hen, for eksempel når de en dag skal søge job, dels udvider det også deres horisont og indsigt i samfundet omkring dem. I fodboldklubben møder de mennesker med andre baggrunde end dem selv. De skal spille sammen med danske unge og med iranske, pakistanske og somaliske unge. I studenterforeninger og politiske organisationer møder de ligeledes unge med helt andre baggrunde og tilgange til verden. Og den mangfoldighed skal de lære af,” lyder hendes opfordring til de unge.

Hvad gør hun selv for at skabe netværk og udvide sin horisont? ”Jeg snakker med sindssygt mange mennesker. Jeg kommer meget ud i forskellige sammenhænge – i virksomheder, menighedsråd, indvandrerkvindegrupper, ungdomsklubber osv. Her holder jeg mit oplæg ’Min danske drøm’, hvor jeg ytrer min begejstring for den danske velfærdsstat, og så sætter jeg efterfølgende nogle diskussioner i gang,” siger Yildiz Akdogan.

Af Mathilde Weirsøe
mawei@dpu.dk

UNGE MINORITETSKVINDER UDDANNER SIG LIGE SÅ MEGET SOM DE DANSKE

Unge minoritetskvinder mellem 20 og 24 år uddanner sig lige så meget som unge danske kvinder. 35 procent af kvinder med såvel dansk som med anden etnisk baggrund er i gang med en videregående uddannelse. I 2001-2002 var tallet 23 procent for minoritetskvinderne og 29 procent for etnisk danske kvinder. Unge mænd halter betydeligt efter kvinderne. Kun 20 procent af mænd af anden etnisk herkomst end dansk er i gang med en videregående uddannelse, mens tallet er 22 procent for de danske mænd.

Kilde: Integrationsministeriets Udlændingedatabase i Danmarks Statistik, oktober 2009.

3011

indvandrere og efterkommere afslutter i 2010 en gymnasial uddannelse med et eksamensbevis.

Det svarer til, at hver tolvte hue i år ender på hovedet af en tosproget elev.

1228

indvandrere og efterkommere afsluttede i 1999 en gymnasial uddannelse med et eksamensbevis.

Kilde: Undervisningsministeriet

YILDIZ AKDOGAN

Cand.scient.pol., folketingsmedlem for Socialdemokraterne siden 2007. Hun er medstifter af foreningen CGF-Århus (Center for Ghattologi), Mangfoldigt.dk, TriEU (Netværk for Tyrkiet i EU) og Demokratiske Muslimer. Hun skriver bloggen Værdikamp tur-retur på Jyllands-Postens hjemmeside.

www.akdogan.dk

FLEMMING MIKKELSEN

Postdoc. ved Center for Ungdomsforskning, DPU, Aarhus Universitet. Forsker i politisk og historisk sociologi, etniske minoriteter, ungdomsbevægelser og arbejdsmarkedsforhold. Han er aktuell med bogen ’I Danmark Er Jeg Født... – Etniske minoritetsunge i bevægelse’. Bogen kan rekvireres gratis hos trygfonden på www.trygfonden.dk.

www.dpu.dk/om/femi

DANSKHED ER FLÆSKESTEG, PIZZA OG KEBAB

Dannebrog. Kongehuset. Flæskesteg. Folkeskolen. Fodbold og øl. En lang række symboler og fortællinger kendetegner danskhed, men det er en myte, at danskerne er en homogen gruppe – og den myte dur ikke i det 21. århundrede, fortæller professor Richard Jenkins, der er aktuel med en ny bog om danskhed.

* Den klassiske antropolog rejste til eksotiske egne for at studere fremmede og 'vilde' stammer. Den irske antropolog Richard Jenkins tog i stedet til Skive for at undersøge, hvad det vil sige at være dansk. På baggrund af 15 års studier i og af Danmark og danskhed har han skrevet bogen 'Being Danish – Paradoxes of Identity in Everyday Life', som udkommer senere i år. Asterisk har talt med Richard Jenkins for at få antropologens syn på danskhed anno 2010.

Danskerne opfatter sig i høj grad som en samlet gruppe. Hvor homogent et folk er danskerne egentlig?

"Det er en myte. Det er en sandhed på nogle områder, for eksempel er der en fælles danskhed, som handler om, hvordan man skal tale dansk, hvordan man skal sige tak og meget mere. Men der har altid været megen forskellighed i Danmark. Der er for eksempel stor forskel på, om man kommer fra Bornholm, København, Holstebro eller Aabenraa – det er fire forskellige steder med fire forskellige lokale kulturer og historier. Forskellighed er helt normalt i Danmark. Det er en myte, at vi alle er de samme, og vi alle er i samme båd. Og det har været en god og meget hjælpsom myte, men den passer ikke til det 21. århundrede. Den virker ikke længere."

Hvorfor har myten været hjælpsom?

"Vi skal tilbage til 1864, hvor Danmark var i stykker, og til 1849, hvor Danmark fik en ny grundlov, som var en stor forandring. Dengang havde man brug for noget nyt som led i moderniseringsprocessen. Fortællingen, at vi er alle danske, og vi er alle i samme båd, samlede befolkningen. Moderniseringen var et helt nyt projekt, og fortællingen om lighed og homogenitet var hjælpsom, og den har virket i næsten 150 år."

Hvorfor virker myten ikke i dag?

"Det er der tre forklaringer på. For det første er der indvandring. Selv om Danmark gennem historien har haft indvandring af blandt andet polakker og jøder, er nutidens indvandring af især muslimer større og mere anderledes. For det andet er der globaliseringen, der gør, at kulturel mangfoldighed er normalt i dag. For det tredje har vi forbrugersmenen: Der er i Danmark stor forskel på de rige og de knap så rige, og mange vil gerne vise, at de er noget med store biler osv. Så fortællingen om, at vi er de samme, holder ikke længere. Realiteten er en anden."

DANSKHED OG DET FREMMEDE

Men vi holder jo stadig fast i fortællingen om, at vi er et homogent folk?

”Ja. Men Danmark har brug for en ny national fortælling om den store verden og forskellighed. Jeg håber, min bog vil bidrage til en debat om danskhedens fremtid.”

Hvad skal det være for en national fortælling?

”Det er ikke mig, der skal skrive den. Det er danskerne, der skal skabe en ny fortælling.”

Eller også er det staten. For eksempel har regeringen i de senere år lanceret en kulturkanon, en historiekanon og en demokratikanon, som skal give elever en fælles forståelse af dansk kultur, historie og samfund. Hvad betyder kanonprojektet for den fælles fortælling om danskhed?

”Tilbage i 1800-tallet var projektet ikke regeringens. Det var drevet af almindelige mennesker. Men nu har regeringen et projekt for danskhed: Regeringen vil skabe betydningen af danskhed. Og jeg synes, det er en fejl. Det er danskerne i deres daglige liv, der skal skabe danskheden. Det er ikke regeringen.”

”Danskhed er en meget almindelig og folkelig proces. Det er ikke noget, der kommer fra staten. Lad mig give et eksempel fra min bog: Jeg spurgte en skoleelev, ’hvad er dansk mad?’. Og han svarede flæskesteg, pølser osv., men så tilføjede han: Der er også pizza og lasagne. Og det har han jo fuldstændig ret i, når vi ser på, hvad danske børnefamilier spiser. Lasagne er blevet dansk mad. Det med, at regeringen skal definere danskhed så firkantet, kommer ikke til at fungere.”

11

Hvorfor ikke?

”Ideen med en kanon er dårlig af tre grunde: For det første er det ikke regering, der ejer danskhed. For det andet forandrer danskhed sig hele tiden. For det tredje er kanonmodellen overfladisk. Danskhed er en meget kompleks og nuanceret proces.”

Hvilken rolle spiller uddannelsessystemet for skabelsen af en danskhed?

”Uddannelsessystemet står i spidsen for det hele. I dagens Danmark er opdragelsen i høj grad institutionaliseret, så daginstitution og skole er uhyre vigtig. Jeg mener selvfølgelig også, at familien har stor betydning, og medierne spiller også en rolle. Men hvis man skal lære at være ’rigtig dansk’, skal man i en daginstitution eller i folkeskole, for det er her, ’små danskere’ bliver skabt. Der er en fælles måde at gøre tingene på landet over. Uanset om man er i en børnehave på Amager eller i en lille landsby, ’synger pædagogerne fra samme bog’, som man siger på engelsk. Det er en meget konsekvent proces, og det skaber én slags person – en dansker. Det er en dansker, som er god til at være social, som er god til at arbejde i små grupper, og som er god til at håndtere konflikter. Alt det lærer børn i daginstitutioner og skoler. Og så lærer børnene dansk, dansk historie, danske sange og religion.”

Hvad betyder ’os’ og ’dem’ for skabelsen af en danskhed?

”I antropologi og sociologi er vores model om etnicitet og identitet, at identitet altid sker i kontakt og i interaktion. Når jeg kommer i kontakt med en anden eller andre, kan jeg se mig selv. I de sidste hundrede år er der ikke talt særlig meget om danskhed, måske lige med undtagelse af krigstiden. Den offentlige debat om danskhed begynder cirka omkring 1990 som følge af indvandring og Danmarks medlemskab i EU. Så kommer spørgsmålene ’hvem er vi?’ ’Hvad så med danskhed?’.

Det er meget normalt, for når man kommer i kontakt med fremmede, begynder man at tænke over, ’hvem er vi?’ ’Hvem er jeg?’ Debatten om identitet og danskhed er et resultat af indvandring og EU-processen.”

Jo mere vi kommer i kontakt med det fremmede, jo mere spørger vi os selv ’hvem er vi?’. Kommer vi til at skabe en stærkere national identitet i takt med globaliseringen?

”Det er én mulighed, men det er ikke uundgåeligt. Der er også andre muligheder. I bogen opstiller jeg fire muligheder, men tre af dem er ikke en særlig god ide. En af de tre dårlige er integrationsmodellen, som går ud på, at det kun er indvandrere, der skal forandre sig og blive til danskere. Det er en urealistisk model, for danskerne lærer også noget af indvandrere. Det er altid en gensidig proces. Det er ikke kun indvandrere, der skal forandre sig. Alle skal forandre sig og tilpasse sig en ny situation.”

Hvad nu hvis man ikke vil forandre sig, som der muligvis er en del danskere, der ikke ønsker?

”I bogen opstiller jeg en fjerde model, som handler om at redefinere danskheden; at skabe en ny national fortælling, der accepterer og tillader diversitet. Det er en lang vej belagt med konflikt, uenighed og forhandling, og nogle mennesker kommer til at udvise modstand. Det er helt normalt, at der er mennesker som Søren Krarup, for det er en sej proces at omstille sig. I Storbritannien har vi arbejdet med problemet i årtier, og nu er vi måske på vej til et flerkulturelt samfund, hvor vi kan bo med andre mennesker. Vores nationalmad er nu chicken tikka masala. I Sverige og Tyskland begynder vi også at se det flerkulturelle samfund. Og det kommer til Danmark.”

I din bog skriver du “it could be much worse”. Hvad mener du med det?

”Jeg mener, at det kunne være meget værre, som vi siger i Jylland. Der er reelt meget få konflikter for eksempel på gaden. Jo, der har været problemer for nylig på Nørrebro, men jeg er næsten sikker på, at det ikke var etniske problemer. Hvis vi ser på Nørrebros historie gennem de sidste 100 år, har det altid været et spraglet kvarter med konflikter. Hvis vi ser på Skive, er 5-6 procent af lokalbefolkningen muslimer, og der er ingen problemer på gaden. Der er en afstand mellem den ’danske landsby’ og den ’islamske landsby’, som man kunne ønske var mindre, men der er ikke de store problemer.”

”Danskerne skal huske, at det kunne være meget værre. Hvis man læser Jyllands-Posten, tror man, at det hele går ad helvede til. Det går ikke ad helvede til. Det går faktisk meget stille og roligt i Danmark.”

Af Camilla Mehlsen
cme@dpu.dk

RICHARD JENKINS

Professor i sociologi ved University of Sheffield, England. Han er uddannet antropolog og er bl.a. kendt for bøgerne ’Social Identity’ og ’Rethinking Ethnicity’. Hans seneste bog, ’Being Danish: Paradoxes of Identity in Everyday Life’, udkommer på Museum Tusculanum i efteråret 2010.

HVID ER ET USYNLIGT IDEAL

Salget af hudblegecremer er eksploderet. Hvorfor drømmer så mange om at få lys hud? Hvorfor vil børn hellere lege med hvide dukker end brune? Svaret er, at hvid er et globalt ideal, der sikrer sin magt ved at herske i det skjulte. Men der er tegn på opbrud.

”I Said If You’re Thinkin’ Of Being My Baby It Don’t Matter If You’re Black Or White”

* Da Michael Jackson sang sin hyldest om racemæssig harmoni i 1991, blev ‘Black or White’ øjeblikkeligt et hit, der fik unge verden over til at rocke med. Man kan stille spørgsmålstegn ved, om Michael Jackson var den rette til at formidle budskabet om, at der ikke er forskel på sort og hvid. I løbet af sit 50-årige liv transformerede han sig fra en sort dreng med stort krøllet hår og bred næse til en hvid fyr med lille næse, smalle læber og glat hår. Michael Jackson forklarede selv, at hudfarven ændrede sig på grund af hudsygdommen Vitiligo, men hvorfor skrumpede den negriode næse og mund ind, og hvad skete der med det krusede hår?

Det kan meget vel være, at det var en sygdom, der blegede popkongens hud, men faktum er, at han gennem sit liv fik stadig mere ‘hvide’ træk – og det er der mange andre med mørk hud, der drømmer om at få.

Ser man på kosmetikindustrien, er der sket et sandt boom i salget af ‘Skin Whitening’-produkter. Da Nivea for få år siden lancerede en serie hudblegecremer målrettet mænd, blev det et overraskende hit i Indien. Og i løbet af de sidste 10-15 år er der kommet stadig flere hudblegecremer på markedet, og de bliver revet ned fra hylderne af både kvinder og mænd i især Asien, men også på Nørrebrogade i København.

Idealet er hvidt

Psykolog og lektor Dorte Staunæs fra Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet, forsker blandt andet i ledelse af diversitet og har længe interesseret sig for hvidhedens betydning som norm. Ifølge Dorte Staunæs er hvidhed et ideal, som vi ikke kan undslippe:

“Det blege look er idealet i mange kulturer. Hudblegeprodukterne hænger sammen med ideen om en sjæle-makeover; ideen om at kunne manipulere med sig selv. De giver adgang til noget bestemt og lover noget mere, end den, der begærer det, er,” siger Dorte Staunæs.

Dukketesten

Det er ikke kun asiater, der foretrækker lys hud frem for mørk. Spørger man danske børn med mørk hud, hvad de synes er pæneste, svarer de lys. Det er i hvert fald det indtryk, man får af filmen ‘Dukketesten’, som skuespilleren og debattøren Hassan Preisler har produceret for Institut for Menneskerettigheder. I filmen får 4-8-årige børn i danske institutioner valget mellem en brun og en hvid dukke. Hvilken dukke vil de helst lege med? Hvilken dukke er den pæneste?

Hvilken dukke vil du helst lege med? I Hassan Preislers film 'Dukketesten' får 4-8-årige børn valget mellem en brun og en hvid dukke. Ingen vælger den brune.

FOTO: FRA FILMEN 'DUKKETESTEN'

I filmen peger en hvid pige først på den hvide dukke og så på den brune, mens hun siger: "Den er pæn, og den er grim". En mørk pige foretrækker også den hvide dukke og forklarer hvorfor: "Den er nuttet. Dens hud er hvid, og det kan jeg godt lide". Men da hun skal svare på, hvilken dukke hun ligner mest, så peger hun på den brune dukke. Hassan Preisler har talt med i alt 41 børn, som han benævner 'brune', og langt de fleste foretrækker den hvide dukke, mens ingen entydigt vælger den brune dukke. Hvorfor?

Ifølge Dorthe Staunæs handler det om, at hvid er det dominerende ideal:

"Forsøget vidner ikke om, at børnene vælger den dukke, de bedst kan identificere sig med, men om at der er et hvidhedsideal. Hvid er det, der er normalt og ønskværdigt. Men det er et ideal, som ingen kan leve op til – heller ikke hvide," siger Dorthe Staunæs.

'Dukketesten' er inspireret af et lignende amerikansk forsøg foretaget af psykologen Kenneth Clark i 1940'erne. I hans dukketest fravælger de fleste afroamerikanske børn den brune dukke til fordel for en hvid dukke – altså den dukke, der ligner dem mindst. Forklaringen er ifølge Clark, at de afroamerikanske børn har overtaget samfundets negative syn på brunhed og derfor afviser den brune dukke.

Det hvide overherredømme

Meget har ændret sig fra 1940'erne til det 21. århundrede, når det handler om raceforskelle. Men i modsætning til hvad Michael Jackson synger, er der fortsat forskel på sort og hvid. I dag er det dog langt mere komplekst at forklare, hvorfor hvidhed er idealet, fordi magtstrukturerne er vanskeligere at få øje på.

Les Back er professor i sociologi ved Goldsmiths University of London og har i mange år arbejdet med raceproblematikker. Han fortæller, at hvidheden er en så omsiggribende norm, at den efterhånden er blevet usynlig. Selv om racismen har ændret sig markant gennem det sidste halve århundrede, har hvidheden formået at fastholde sin overlegne position.

"Sort og hvid spiller stadig en rolle i dag, for arven fra den farvemæssige racisme varer ved, men det er på en meget kompleks måde. Racisme er en form for ådselsædende ideologi, der forandrer sig over tid, samtidig med at den indeholder noget af arven fra tidligere tider," siger Les Back.

Sammen med Vron Ware har Les Back skrevet bogen 'Out of Whiteness: Color, Culture, and Politics', som er et opgør med hvidhedens overherredømme. Her skriver de:

"Hvidhedens rutinemæssige normativitet og ofte camouflerede strukturer af udvidede privilegier til dem, som kategoriseres som hvide, kan sammenlignes med 'institutionel racisme', som hjælper med at hindre de borgere, som står uden for denne kategori, i at nyde lige rettigheder og muligheder i nominelle demokratiske samfund."

Hvidhed som vilje til transformation

I dag overlever hvidhed igennem sin vilje til selv-transformation, siger Dorthe Staunæs. Hun nævner et eksempel fra en stor dansk virksomhed. Her tager lederne på pilgrimsrejse til Santiago Del Compostella for at udvikle sig til autentiske ledere. Med sig på rejsen har de danske ledere, der alle er hvide mænd og kvinder, en gruppe 'ikke-hvide' unge mænd, som tidligere har været dømt for kriminalitet. Målet med pilgrimsrejsen er at lære lederne at opbygge relationer også dér, hvor det er lidt på trods. Imens lederne tager vare på og leder de unge mænd mod rejsens destination, skal de lære at blive autentiske.

De unge mænd agerer brændstoffet i ledernes læringsproces. For at lære ledelse i dag er det ikke nok at gå på kurser eller i skole, argumenterer konceptudviklerne. Man skal ud i det virkelige liv.

"På rejsen bliver de unge ikke-hvide mænd iscenesat som eksponenter for en art næsten hypervirkeligt liv, der kan fremelske autenticitet hos de hvide ledere. En del medier har beskæftiget sig med pilgrimsfærden som Corporate Social Responsibility, men hvis vi tager det alvorligt, at det er et lederudviklingskoncept, kan turen også læses som en avanceret måde, hvorpå hvidheden lader sig transformere gennem en vilje til at indoptage det Andet og derigennem 'sofistikere' og sikre sin egen fortsatte overlevelse," siger Dorthe Staunæs.

Mens de unge mænd inviteres ind i organisationen og som præmie for at gennemføre pilgrimsrejsen får en elevplads, så er det ledersegmentet og organisationen, der tilbydes udviklingsmuligheder, således at netop de – de hvide – fortsat kan lede organisationen.

Den bagvedliggende hvidhed

For at ændre på den hvide overlegenhed er det nødvendigt at få øje på hvidhedens magt. Men det kan være svært, fordi hvidhed har det med at blive usynlig. Det kan man for eksempel se i Hassan Preislers film ►

'Dukketesten'. Her forklarer en sort pige, at hun bedst kan lide den hvide dukke, "fordi den er hudfarvet" – og så peger hun på den mørke dukke og siger: "Den har sort hudfarve". Men hudfarve er vel ikke per definition lys?

Dorthe Staunæs forklarer, at hvidhed står i Vesten for 'det neutrale'. Da hun for et par år siden spurgte sin søn om, hvad farve hans hud var, svarede han prompte "hudfarvet".

"Mange hvide ville svare, som min søn gjorde. Hvidhed er usynligt. Hvidhed har det med at forsvinde. Det er transparent. Det er ikke hvidhed, men det Andet, som hvidhed står over for, som kræver forklaring. Det er det, der er anderledes, som kræver ord," siger Dorthe Staunæs, men peger på, at der i dag sker ændringer, således at mange unge i dag begærer det ikke-hvide og gerne inkorporerer det i deres alternative identitet.

Nye grænser

Les Back fortæller også, at der er opbrud på vej, når det handler om forskellen på sort og hvid. Farve er ikke nødvendigvis det, der udgør den største diskriminerende forskel i dag. Religion, kultur, klasse, indkomst og geografisk herkomst spiller også ind.

"Tilbage i 70'erne og 80'erne plejede engelske fodboldfans at synge 'There ain't no black in the Union Jack, send the bastards back!'. I dag er det umuligt at artikulere den version af racemæssig nationalisme på en troværdig måde. Vi har lige været igennem VM i fodbold, hvor rapperen Dizzee Rascal skrev, sang og performede Englands VM-sang. Den traditionelle racelogik kan ikke fortsætte. Selv en racistisk nationalist kan ikke længere sige, at England skal være et udelukkende hvidt samfund. Der er ingen vej tilbage," siger Les Back.

"Heller ikke selv om ideen om det hvide samfund fortsat lever i bedste velgående som en slags nostalgi, der holder den Anden i et kolonialt indland og ikke i en post-kolonial metropolis."

Tilbage i 1903 skrev den amerikanske forsker W.E.B. Du Bois, at det 20. århundredes store problem ville handle om 'farve-grænsen': "The problem of the 20th century is the problem of the colour line – the relation of the darker to the lighter races of men in Asia and Africa, in America and in the islands of the sea."

Siden bliver 'farve-grænsen' afløst af 'forskels-grænsen'. Som den britiske forsker Stuart Hall skriver i 1993: "The capacity to live with difference is, in my view, the coming questions of the twenty-first century". Det er Les Back enig i. Han siger:

"Et af det 21. århundredes problemer er, hvordan vi kan leve i, med og på tværs af forskelle. Fra midten af det 20. århundrede og frem har det globale samfunds foranderlige form gjort mødet med det anderledes til en ubetinget nødvendighed. Det 21. århundredes samfund handler i bund og grund om brydningen mellem forskelle, for vi lever i en tid, hvor relationer mellem steder bringes sammen til en intens forbundethed, og hvor menneskers mobilitet er uden fortilfælde. Forskelle er ikke noget, som kan holdes tilbage ved grænsen," siger Les Back.

Les Back påpeger, at der siden Stuart Hall skrev om forskelle i 1993, er kommet en ny 'grænse':

"Et andet fænomen er dukket op, og det er grænsen for indvandring: styringen, kontrollen og den selektive kanalisering af global mobilitet. Nationers grænser fungerer på helt andre måder end tidligere. Grænserne er ved at fjerne sig fra deres lokalitet, og de bliver flyttet hen til de mennesker, der skal holdes væk, inden de overhovedet er begyndt at rejse. Et eksempel er de berygtede hegn, som Spanien har bygget ved byerne

Melilla og Ceuta på Nordafrikas kyst. Det er et eksempel på, at kontrollen af indvandring flytter væk fra det europæiske fastland. Det tegner et nyt billede af, hvor Europa begynder og slutter."

Den nye 'indvandrings-grænse' betyder dog ikke, at vi har forladt den gamle 'farvegrænse'. Der er fortsat forskel på sort og hvid. Men nutidens racisme tager en anden form, fortæller Les Back og benævner den 'xenoracisme'. Det er en racisme, som ikke nødvendigvis handler om hudfarve.

"Op til slutningen af det 20. århundrede var det sådan, at hvis du så anderledes ud, var du indvandrer. Men i det sidste årti har det ændret sig, og indvandrerer ser ikke nødvendigvis anderledes ud i Europa. Det er sket med EU-udvidelsen. Og siden slutningen af det 20. århundrede kan vi sige alle mulige hadefulde og xenofobiske ting om de nytilkomne – de nye indvandrere – netop fordi de er hvide. 'Hvordan kan det være racisme?' spørger vi, mens vi skælder ud på den polske håndværker," siger Les Back.

Det betyder ikke, at hvidhedens dominans er væk, men at der nu er kommet grader af hvidhed. Populært sagt: Den hvide indvandrer er den nye sorte.

Selv om Les Back oplever, at intensiteten af racisme er stærkere i dag end på noget andet tidspunkt i hans liv, er han optimistisk, når han ser på, hvordan mange unge formår at leve med forskellighed i London. "De unge lever et liv, der bliver mere komplekst af forskelle, men også mere beriget af forskelle," siger Les Back.

Af Camilla Mehlsen
cme@dpu.dk

Se filmen Dukketesten her:

<http://menneskeret.dk/tools/video/dukketesten>

DORTHE STAUNÆS

Lektor, ph.d. og forskningsprogramleder for Organisation og Læring, DPU, Aarhus Universitet. Hun forsker i de performative effekter af bestemte typer af styring og ledelse som f.eks. mangfoldighedsledelse. Hun har i flere år arbejdet med børn, unge, etnicitet og identitet. Hun har netop udgivet artiklen 'At iagttage hvidhed som monolitisk vanearbejde: eller som sofistikeret mutationsproces' i Tidsskrift for Genusvetenskap.

www.dpu.dk/om/dost

LES BACK

Professor i sociologi ved Goldsmiths University of London. Han forsker i racisme og etnicitet, ungdomskultur og urban liv. Han har skrevet en lang række bøger og artikler om racisme, bl.a. 'Out of Whiteness' (med Vron Ware) og 'Race, Politics, and Social Change' (med John Solomos).

Hvad gemmer der sig bag tørklædet?

Tørklædet provokerer, skaber konflikt og kalder på stærke følelser. Det handler om islam, ligestilling og demokrati – og om den vestlige verdens måske umulige kamp for at forstå sig selv og det fremmede. Asterisk har talt med en antropolog og en samfundsforsker, der fra hvert deres teoretiske udgangspunkt afslører, hvad der gemmer sig bag tørklædekampen.

FOTO: POLFOTO

* ”Tøjet udgør en slags sprog, et sprog uden ord, et stille sprog, men et sprog, der tydeligt fortæller, hvorledes man gerne vil opfattes af den verden, der omgiver én”. Sådan skrev den danske etnograf Henny Harald Hansen i en bog fra 1979. Hun beskæftigede sig gennem årtier med klædedragtens kulturelle og symbolske betydninger, og under sine feltstudier i Irak og Bahrain i 1950'erne var det især kvindernes slør, der tiltrak sig hendes opmærksomhed.

For Henny Harald Hansen repræsenterede sløret de kurdiske og arabiske kvinders privilegerede position i de traditionelle muslimske samfund. I sin bog 'I skyggen af Kerbela' fra 1961 skriver hun, at Koranens regler er et værn for kvinden, og i en afhandling om de kurdiske kvinders liv slår hun fast, at slørets funktion er at beskytte kvinden, og at det er kvinderne selv, der ikke vil ses af fremmede. Det er altså ikke kvinden, der er lukket inde, men manden, der er lukket ude. Ved at tilsløre sig opnår kvinden sikkerhed, og sløret adskiller den tilslørede kvinde fra slavinder og prostituerede.

Henny Harald Hansens tolkning af sløret ville næppe vinde stor tilslutning i Danmark i dag. I den nutidige debat om det muslimske tørklæde er en mere almindelig udlægning, at sløret er symbol på kvindeundertrykkelse, og mens Henny Harald Hansen anså den vestlige indflydelse på de kurdiske kvinders liv – blandt andet i form af nye tanker om kvindefrigørelse – som en trussel mod deres beskyttede tilværelse, fremhæver mange debattører i

nutidens debat om tørklædet, at vestlige normer og værdier er et gode, som også muslimske kvinder bør have adgang til. De muslimske kvinder bør derfor hjælpes i en frigørelsesproces, hvor det at 'smide tørklædet' markerer individuel frihed og selvstændiggørelse.

Men hvorfor tolkes det muslimske tørklæde så forskelligt med forholdsvis få års mellemrum? Og hvorfor kalder det på så stærke følelser? Asterisk har spurgt antropolog Ole Høiris, docent ved Afdeling for Etnografi og Antropologi, Aarhus Universitet, og Birte Siim, cand.scient.pol. og professor ved Institut for Kultur og Globale Studier, Aalborg Universitet. Ole Høiris har skrevet en lang række artikler og bøger med hovedvægt på Vestens forhold til 'de fremmede', og Birte Siim har især koncentreret sig om kvinde- og kønsforskning samt forskning i multikulturalisme, globalisering, demokrati og medborgerskab. Begge bidrager til en tværfaglig antologi om tørklædet og dets betydning, som udkommer på Aarhus Universitetsforlag til oktober.

Tørklædet er en oplagt kampzone

Ole Høiris er enig med Henny Harald Hansen i, at tøj udgør en form for sprog. Med udgangspunkt i antropologen Clifford Geertz ser han det muslimske tørklæde som et kulturelt symbol, en form for kode, som afsendes med henblik på at markere noget bestemt, fx ærbarhed, religiøsitet, frihed og ikke mindst køn. ►

”Burka-debatten løb helt af sporet. Men tørklædedebatten har fået flere nuancer de seneste ti år. Dele af debatten kan også bidrage positivt til anerkendelse af og respekt for mindretal. Det gjaldt fx debatten om Miss Tørklædekonkurrencen i Danmarks Radio.

Professor Birte Siim

”Vi vurderer fx en persons alder ud fra vedkommendes påklædning, og vi afkoder også tøjet som udtryk for politiske standpunkter eller erhvervsmæssig tilknytning. Tidligere ville en studerende fra økonomi og jura typisk gå i jakkesæt, mens studerende fra humaniora gik med sweater og cowboybukser,” siger Ole Høiris.

”Afsenderen af signalet vil normalt antage, at modtageren forstår koden, og kan afsender og modtager forstå hinanden, taler man om, at de har en fælles kultur. Spørgsmålet er, om man kan sige, at vi har det i en globaliseret verden, hvor befolkningsgrupper, som før levede geografisk adskilt, nu bliver konfronteret med hinanden – og dermed med nye koder. Forstår en afrikaner fx, hvad en klaphat symboliserer? Og forstår vi, hvad en muslimsk kvinde, der går med tørklæde, ønsker at signalere? Alene blandt muslimske kvinder i Danmark er der mange grunde til at gå med tørklæde. Der er eksempler på unge kvinder, som vil sende et signal om oprør til deres forældre, mens andre med tørklædet signalerer tilslutning til en livsform, vi vil kalde patriarkalsk.”

Det nye er ifølge Høiris, at vi med den muslimske tilstedeværelse i Danmark bliver udfordret til at forholde os mere direkte til tørklædet som symbol.

”Med indvandringen til Danmark – og islam som en del af et nyt globalt trusselsbillede – opstår der nye spændinger og dilemmaer. Nu bliver tørklædet tillagt en betydning som symbol på politisk islam, modstand mod de universelle menneskerettigheder, kvindeundertrykkelse og meget andet. Det aktualiserer en flere tusinde år gammel tradition for, at vi i Vesten bruger modstillingen med de fremmede til at forstå os selv.”

”Sløret har fra gammel tid været symbol på vores fascination af det muslimske harem og seksualiteten der og på vores forestilling om undertrykte kvinder og barbariske traditioner blandt de fremmede. Men der er måske den historiske tilfældighed i det, at de mange familiesammenføringer blandt indvandrerne for alvor tog fart i 1970’erne, samtidig med at kvindebevægelsen blev aktiv. Tørklædet blev en oplagt kampzone, fordi det er et synligt udtryk for det anderledes og et symbol, som tages med ud i det offentlige rum,” vurderer Høiris.

”Desuden er alle parter i konflikten enige om, at tørklædet er det sted, kampen skal stå. Hvis alle muslimske eller alle ikke-muslimske danske kvinder indtog den holdning, at tørklædet blot er et stykke stof, som de ikke gider diskutere, ville det miste sin kraft som konfliktsymbol. Men mange muslimske kvinder er klar over, hvilken effekt det kan have at iføre sig tørklædet og bruger det bevidst til at sende bestemte signaler – og dermed holder de gryden i kog. En del muslimske kvinder bruger også tørklædet i en argumentation, hvor de hævder, at den vestlige kvinde er underlagt en ny form for undertrykkelse, fordi hun konstant via sin påklædning forsøger

at påkalde sig mandens blik. Man kan sige, at de argumenterer på linje med Henny Harald Hansen,” siger Høiris.

Vesten og de fremmede

Han påpeger, at der siden antikken har været to tilgange i Vestens tænkning om de fremmede, nemlig den universalistiske og den partikularistiske. Ifølge den partikularistiske findes der forskellige kulturer med specifikke udtryksformer og forhold, som kun kan forstås ud fra den kulturelle kontekst, de er opstået i. Det giver derfor ingen mening at sammenligne kulturer for at forstå de andre. Omvendt tager den universalistiske tilgang udgangspunkt i, at alle mennesker har en fælles natur, og at analysen af forskelle derfor kan give en dybere og universel indsigt i mennesket, samfundet, udviklingen, civilisation og forfald. Både den universalistiske og den partikularistiske tilgang findes i to former; den mest almindelige fremhæver den egne kultur eller civilisation som menneskehedens hidtil bedste livsform, mens en lidt mere usædvanlig form bruger det primitive, simple og fremmede som inspiration til at kaste et kritisk blik på egen kultur og civilisation, forklarer Høiris.

I forskellige epoker har enten universalistiske eller partikularistiske strømninger domineret. Romantikken var fx stærkt præget af en partikularistisk tilgang, mens perioden siden 1960’erne har været præget af universalisme, hvilket bl.a. har givet sig udtryk i fokus på individuelle menneskerettigheder. Men både før og nu blandes de to tilgange ofte, endda i argumentationen hos den enkelte tænker eller debattør.

”Henny Harald Hansen var på den ene side partikularist, fordi hun mente, at de kurdiske kvinder levede i en fundamentalt anderledes kultur, som skulle forstås på sine egne præmisser. Men samtidig målte hun deres liv som kvinder på en universel skala, hvor hun mente, at de havde et bedre kvindeliv end den vestlige kvinde, fordi de levede i større tryghed, mens hun fx selv oplevede, hvor barsk tilværelsen som enlig mor kunne være i Vesten,” forklarer Ole Høiris.

”I dag gør det samme sig gældende i debatten, blot med den forskel, at det nu er de muslimske kvinder, som ifølge mange feminister anses for at have det dårligste liv. Feministerne trækker det universalistiske kort med individuelle menneskerettigheder. Men samtidig har de et problem med at forklare, hvorfor nogle kvinder tilsyneladende frit vælger tørklædet. Har de så ikke den iboende trang til frihed, som menneskerettighedstænkningen forudsætter, at alle mennesker har tilfælles?,” spørger Høiris.

Spørgsmålet er et af mange, der har præget debatten om tørklædet i mange europæiske lande. Birte Siim har været med til at kortlægge tørklædedebatten i otte lande i et stort forskningsprojekt, VEIL, der løb fra 2006 til 2009. Et spørgsmål, der gik igen i samtlige lande, var, hvorvidt staten skal lovgive om brugen af tørklæde i det offentlige rum, og her har Danmark, på trods

af sin stramme migrations- og integrationspolitik, hidtil haft en ret liberal praksis, understreger Birte Siim.

”Men forbuddet mod, at juridiske dommere bærer religiøse symboler, er muligvis et brud med denne tilgang. Desuden skiller Danmark sig ud som mindre liberalt end fx Norge, idet de danske arbejdsgivere siden en Højesteretsdom i 2005 har haft lovmæssig hjemmel for at forbyde tørklæder i private virksomheder. Et tilsvarende ønske fra norske arbejdsgivere blev afvist af det norske Ligestillings- og Diskrimineringsombud, fordi det ifølge Ombudet ville være diskrimination af et religiøst mindretal, da sådan en mulighed for at forbyde tørklæder ville ramme muslimske kvinders arbejds-markedsdeltagelse og derfor ville være udtryk for indirekte diskrimination af kvinder,” forklarer hun.

Siim finder, at den norske afgørelse er et godt eksempel på, hvordan universelle principper om social lighed og kønsligestilling på den ene side og etnisk ligestilling og religionsfrihed på den anden side kan forenes, hvis majoriteten er parat til at forhandle og gå i dialog med minoriteten. Ifølge Ole Høiris er tørklædedebatten derimod et lysende eksempel på den lange tradition for, at det aldrig for alvor lader sig gøre at forene partikularistiske tilgange, der lægger vægt på kulturel forskellighed, og universalistiske tilgange, der betoner den individuelle frihedstrang og -ret.

”Der vil altid være en spænding og modsætning mellem universalisme og partikularisme. For tiden ser vi, at den multikulturalistiske tilgang, der er et udtryk for partikularisme, står stærkt. Det bekymrer mig, for den kan forstærke berøringsangsten over for de udfordringer, globaliseringen stiller os over for,” siger han.

Som eksempel nævner han dilemmaet mellem forældrenes ret til at bestemme over deres børn og statens forpligtelse til at ruste børnene bedst muligt til at blive borgere i et samfund præget af store krav til omstillings-evne og både sociale og faglige færdigheder.

”Hvornår skal staten gribe ind for at sikre, at børnene ikke bliver samfundstabere? Der er jo forældre, der i realiteten ødelægger deres børns fremtidsmuligheder, fordi de ikke forstår, hvad det er for et samfund, deres børn skal leve i.”

Debatten om den slags spørgsmål kan nemt drukne i debatter om fx tørklæder, mener Høiris: ”Forældre, hvis døtre går med tørklæde, kan sagtens være fuldt bevidste om de krav, livet i en globaliseret verden stiller, og gøre alt for at ruste deres børn til dem, mens familier, hvis døtre ikke bærer tørklæde, kan agere modsat. Så det er ærgerligt, at tørklædet fylder så meget som symbol på modsætning og konflikt, at det skygger for andre, væsentligere ting. Men så længe alle parter er enige om at fastholde tørklædet som konfliktsymbol, forsvinder tørklædedebatten ikke, og jeg ser ikke nogen tegn på, at det ændrer sig,” siger han.

Birte Siim mener ikke, at tørklædedebatten nødvendigvis skal tolkes som en kamp mellem partikularisme og universalisme, snarere som udtryk for en spænding mellem forskellige universelle principper. Men hun er enig med Høiris i, at tørklædedebatten ofte er udtryk for populisme og symbolpolitik, der risikerer at skygge for andre vigtige debatter. ”Burka-debatten løb fx helt af sporet,” siger hun, men tilføjer, at tørklædedebatten har fået flere nuancer de seneste ti år. ”Dele af debatten kan også bidrage positivt til anerkendelse af og respekt for mindretal. Det gjaldt fx debatten om Miss Tørklæde-konkurrencen i Danmarks Radio,” siger Siim.

Læs mere:

Henny Harald Hansen: 'I skyggen af Kerbela', 1961.

Henny Harald Hansen: 'Tøj, der er anderledes', 1979.

Ole Høiris: 'Antropologien i antikken', 2001.

Ole Høiris: 'Antropologi i Middelalderen og Renæssancen. Kristendommen, teologien og de fremmede', 2006.

Birte Siim: 'Multikulturalisme, medborgerskab og køn. Nye ligestillingsdilemmaer'. Tidsskriftet Politik, 2007.

Birte Siim: 'Populismens grænser: Køn, demokrati og anerkendelse af forskellighed'. Tidsskriftet Vision, 2010.

VEIL – ET EUROPÆISK PROJEKT OM TØRKLÆDER, SAMFUND OG POLITIK

VEIL – 'Values, Equality and Differences in Liberal Democracies. Debates about Muslim Women's Headscarves in Europe' er titlen på et EU-projekt, der omfatter otte europæiske lande: Østrig, Frankrig, Tyskland, Holland, England, Danmark, Grækenland og Tyrkiet. Projektet, der løb fra 2006-2009, havde til formål at undersøge debatter om det muslimske tørklæde samt politiske og juridiske reguleringer på blandt andet arbejdsmarkedet og i det offentlige rum.

www.veil-project.eu

TØRKLÆDET SOM TEGN

Birte Siim og Ole Høiris bidrager begge til en tværfaglig antologi, der udkommer på Aarhus Universitetsforlag til oktober. Antologien får titlen 'Tørklædet som tegn. Tilsløring og demokrati i en globaliseret verden'. Den er redigeret af Inge Degn og Kirsten Molly Søholm og indeholder bidrag af otte forskellige forfattere, som fra hver deres faglige vinkel skriver om tørklæder og tilsløring, demokrati og globalisering.

www.unipress.dk

OLE HØIRIS

Antropolog og docent ved Afdeling for Etnografi og Antropologi, Aarhus Universitet. Han har skrevet en lang række artikler og bøger med hovedvægt på Vestens forhold til 'de fremmede', bl.a. 'Antropologi i Middelalderen og Renæssancen'.

BIRTE SIIM

Cand.scient.pol. og professor ved Institut for Kultur og Globale Studier, Aalborg Universitet, tilknyttet Freia - Center for Kønsforskning. Hun har især forsket i multikulturalisme, kvinde- og kønsforskning samt globalisering, demokrati og medborgerskab. Hun har deltaget i EU-projektet VEIL, der kortlægger debatter om muslimske tørklæder i otte europæiske lande.

Hvert år har sine succeshistorier om tosprogede, der scorer topkarakterer til studentereksamen. Og der bliver flere af dem, fortæller professor Anne Holmen. Her er det årets superstudent Amani Mejid, med en sort hue, fordi hun har haft fem højniveau-fag og gennemsnittet 13,2, der sprænger karakterskalaen.

FOTO: POLFOTO

Solstrålehistorier om afghanske superstudenter ændrer ikke ved det faktum, at tosprogede børns faglige niveau halter bagefter deres danske klassekammeraters. Vi har brug for at skrue op for den pædagogiske målrettethed og ned for skrækken for andre sprog, hvis vi skal rette op på skævheden, mener Anne Holmen, professor på DPU.

TOSPROGEDE HAR EN TRUMF I ÆRMET

✱ To søstre fra Afghanistan ryddede forsider, da årets studenter sprang ud. Hvert år har sine succeshistorier om tosprogede, der scorer topkarakterer til studentereksamen og vil studere jura eller medicin. Og der bliver flere af dem, fortæller Anne Holmen, professor i tosprogethed og dansk som andetsprog ved DPU, Aarhus Universitet.

Det ændrer dog ikke ved, at de tosprogedes faglige niveau er dårligere sammenlignet med deres etnisk danske klassekammeraters, og at for få af dem kommer i gang med eller gennemfører en ungdomsuddannelse. Og det er typisk den historie, der nemt finder vej til medierne.

Da en OECD-rapport om undervisning af tosprogede i Danmark landede herhjemme tidligere i år, vakte det til gengæld ikke den store opsigt. Og det på trods af at OECD kom med en ideologisk ømtålelig anbefaling om, at vi skal blive bedre til at påskønne kulturel og sproglig diversitet som aktiver, der åbner muligheder for Danmark. Tosprogethed er ikke først og fremmest en barriere, men et trumfkort i den globale økonomi.

Ifølge Anne Holmen opfordrer OECD os utvetydigt til at ændre den atmosfære, hvori vi taler om de tosprogede. "I virkeligheden er det ret stærkt, hvad OECD siger: Den negative tone i debatten omkring tosprogede ødelægger skolernes mulighed for at gøre en forskel! Vi er nødt til at lave om på tonen. I den globale økonomi skal vi ud i verden, og hvis vi skal det, er vi nødt til at byde verden velkommen her!," siger hun.

Hvis ikke vi bestræber os på en mere åben og imødekommende atmosfære i hele diskursen omkring tosprogede og etniske minoriteter, får rapportens øvrige anbefalinger ingen reel effekt, mener Anne Holmen.

Mainstream-strategi

I sin pressemeddelelse om OECD-rapporten, 'Migrant Education', skriver Undervisningsministeriet, at rapporten viser, at "Danmark har skabt gode rammer for undervisning af tosprogede elever, men elevernes faglige præstationer halter bagefter". Men det er ifølge Anne Holmen en sandhed med temmelig stærke modifikationer.

"Hvis vi antager, at der er et lige forhold mellem rammer og præstationer, så ville de jo ikke halte bagefter! Vi ser igen, hvordan de tosprogede bliver gjort til syndebukke: Vi har gjort det godt, de kan ikke, eller vil ikke, fordi deres kultur kommer i vejen. Men vi har ikke lavet de gode rammer! Det nuværende politiske ønske om at 'mainstreame' for enhver pris ødelægger mulighederne for en mere målrettet pædagogisk udvikling," siger Anne Holmen.

I de senere år har undervisning af tosprogede været domineret af en 'mainstream'-strategi om, at de tosprogede udelukkende skal undervises sammen med de øvrige elever i almindelige klasser. 'Mainstream'-strategien bygger bl.a. på undersøgelser af, hvordan man skaber positive relationer mellem børn.

"Det er stærkt problematisk, fordi det betyder, at de tosprogedes særlige behov ikke tilgodeses," siger Anne Holmen. "Det er ideologisk bestemte tanker om, at hvis tosprogede børn og etnisk danske børn går sammen i den samme klasse, kommer de også til at respektere hinanden. Mainstream-strategien skal understøtte den sociale sammenhængskraft, men jeg synes, det er en meget slap holdning. Vi er nødt til at spørge: Lærer børnene også det, de skal? Vi skal have et skarpere fokus på den fagligt orienterede vurdering af skolen med målrettede pædagogiske indsatser."

Uddannelsesproblemet

Ifølge Anne Holmen er det først fra slutningen af 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne, det bliver klart, at vi står over for en omfattende skoleopgave i

forhold til undervisning af tosprogede.

"Det er i den periode, vi får flygtninge fra bl.a. Somalia og Balkan. Med beslutningen om flygtningekvoter skulle alle landets kommuner have flygtninge. Dermed bredte udfordringen med undervisningen af tosprogede sig fra de store byer til resten af landet," fortæller hun.

Dengang var vi mest optaget af indskolingen. Men bl.a. PISA-undersøgelser og frafaldsundersøgelser på erhvervsuddannelserne har gjort det klart, at udfordringen i dag er en anden:

"Vi har et uddannelsesproblem i forhold til elever fra det, vi kunne kalde sproglige-etniske-kulturelle minoritetsgrupper. Ser vi på bredden, har de tosprogede statistisk set lavere gennemførelsesprocent på ungdomsuddannelserne og lavere fagligt præstationsniveau. Det er vel at mærke på et tidspunkt, hvor vi har en politisk ambition om, at alle unge skal have en ungdomsuddannelse," siger Anne Holmen.

Tidligere havde man særlige klasser, hvor de tosprogede elever gik i en kortere periode på skolens begyndertrin og blev undervist af særligt uddannede lærere. I dag skal alle lærere have de nødvendige kvalifikationer til at undervise elever med dansk som andetsprog – hele vejen op gennem skolen. Hele uddannelsessystemet er tvunget til at tage sine grundprincipper op, mener Anne Holmen:

"Vi er blevet gode til at uddanne dygtige specialister med linjefag i dansk som andetsprog, og skolerne er blevet bedre til at frigøre resurser til det særlige arbejde med tosprogede elever. Men udfordringen er at få alle skoleledere og de øvrige faglærere med. Hvis man lavede en analyse af den pædagogiske udvikling i det almindelige klasserum, ville man ikke blive imponeret," siger hun.

Undervisningsministeriet opfordrer til, at undervisning i Dansk som andetsprog primært tilrettelægges som en dimension i de andre fag – og ikke som et særligt, skemalagt fag.

"Det bliver meget krævende for lærerne, fordi de nu skal kunne undervisningsdifferentiere hen over forskellene på dansk som andetsprog og dansk som modersmål. Jeg mener Dansk som andetsprog har for svag en status. Udformningen af det overlades til lokale skøn. Ifølge loven skal tosprogede børn undervises i dansk som andetsprog 'i fornødent omfang'. Det betyder, at hver elevs behov skal vurderes individuelt, og der er stor forskel på kompetencerne hos dem, der foretager de vurderinger," siger hun.

Ifølge Anne Holmen er det afgørende at finde en balance mellem den særlige undervisning af tosprogede og den måde, de indgår i den almene undervisning på.

OECD rammer plet

OECD-rapporten 'Migrant education' peger både på styrker og svagheder i det danske uddannelsessystem mht. undervisning af tosprogede – og kommer med en række anbefalinger til, hvordan vi kan rette op på uddannelsesproblemet.

"Ifølge OECD er der brug for en mere målrettet udnyttelse af resurserne og større pædagogisk professionalisme i undervisningen af tosprogede. Man kan have nok så gode intentioner som lærer, men det er ikke nok, hvis man ikke ved, hvad man har at gøre med. Nogle af de lande, der klarer sig godt i forhold til minoritetsbørn – f.eks. Sverige – er mere målrettet læringsorienterede," siger Anne Holmen.

OECD foreslår bl.a., at vi udvikler læringsmiljøerne for de tosprogede ved at styrke de pædagogiske professionelle kapacitet – altså læreres, lederes og pædagogs viden og kompetencer. At forældres og lokalområdets res- ►

sourcer inddrages i højere grad. Og at vi udvikler en konsistent sprogpolitik, der bl.a. anerkender og værdsætter modersmålene.

Modersmålet mangler

Siden 2002 har der ikke været statstilskud til modersmålsundervisning i Danmark. Det blev overladt til kommunerne selv at finansiere det – med det resultat, at modersmålsundervisning er en uddøende race, når man ser bort fra de få reservater, hvor den stadig tilbydes.

”Da vi havde modersmålsundervisning i Danmark, var det et vedhæng, en slags ’søndagsskole’. Det var måske vigtigt for forældrene, at deres børn gik til det, fordi det betød noget for identiteten, men det havde ikke meget med kernen i skolen at gøre: børnenes faglige læring. Men det er netop i kernen af skolen, vi har brug for de mange sprog,” siger Anne Holmen.

Ifølge Anne Holmen er det dog næsten umuligt at rejse den læringsteoretiske diskussion om, hvorvidt vi kan styrke de tosprogedes skolegang med modersmålsundervisning. Spørgsmålet er politisk betændt og bliver altid skrevet ind i en retorik omkring kultursammenstød.

”Det er paradoksalt, at vi i dag har en skole, der principielt tager udgangspunkt i det enkelte barns læringsbehov. Men når vi i praksis har afskaffet modersmålsundervisningen, fratager vi læringsmuligheder for nogle af minoritetsbørnene. Man kunne sagtens forestille sig, at hvis vi anerkender deres sproglige baggrund, ville de få skuldrene ned og føle sig mere velkomne. Når man får sig selv og sin baggrund med ind i skolen, behøver man ikke opføre sig ’marginaliseret’,” siger Anne Holmen.

Men integration og kulturel anerkendelse er kun en del af spørgsmålet. Forskningsmæssigt er der konsensus om, at modersmålsundervisning ikke kun styrker børnenes identitet, men også fremmer læringen.

”Ser vi på læring ud fra en kognitiv og sociokulturel betragtning, er det værdifuldt at få styrket sit modersmål. Man kan ikke lære noget nyt uden at have sine forudsætninger i spil. Man skal kunne hæfte det nye op på noget kendt og bruge sin forforståelse. Viden er jo båret af sprog, og om ikke andet kommunikerer viden ved hjælp af sprog. Styrker vi børnenes modersmål, skyder vi genvej i forhold til deres læring,” siger Anne Holmen.

OECD har forståelse for den danske beslutning om at droppe alle minoritetsbørns ret til modersmålsundervisning. Med over 100 forskellige sprog repræsenteret er det både en bekostelig affære og en praktisk vanskelig opgave. På den anden side gør OECD det klart, at Danmark bør bestræbe sig på at anerkende og drage nytte af børnenes modersmål under deres skolegang og i det hele taget se sproglig diversitet som en styrke. I rapporten omtaler OECD et interview med en gruppe tosprogede erhvervsskoleelever. En af dem fortalte, at han ikke kunne finde på at nævne i sit CV, at han kan tyrkisk, og resten af gruppen var enig.

”Her er OECD helt klar i sit budskab: Vi skal se de mange modersmål som en resurse frem for et problem. Det er skræmmende, at vores skepsis over for diversitet smitter af på de tosprogedes selvforståelse. I stedet skal modersmålene være synlige på skolerne, fx i form af bøger og computerprogrammer på arabisk eller tyrkisk. Vi skal anerkende, at disse sprog er en del af skolens virkelighed i stedet for at insistere på, at børnene lader dem blive derhjemme,” siger Anne Holmen.

God til dansk eller god uddannelse

Ifølge Anne Holmen er vi så forhippede på, at minoritetsbørn skal lære dansk, at vi risikerer at lægge hindringer i vejen for deres læring.

”I Danmark er dansk det stats- og samfundsberørende sprog, og der er slet

”DEN NEGATIVE TONE I DEBATTEN OMKRING TOSPROGEDE ØDELÆGGER SKOLERNES MULIGHED FOR AT GØRE EN FORSKEL. VI ER NØDT TIL AT LAVE OM PÅ TONEN. I DEN GLOBALE ØKONOMI SKAL VI UD I VERDEN, OG HVIS VI SKAL DET, ER VI NØDT TIL AT BYDE VERDEN VELKOMMEN HER!

Professor Anne Holmen

ingen tvivl om, at man har brug for at lære dansk, hvis man skal klare sig i uddannelsessystemet og på store dele af arbejdsmarkedet. Men vores projekt må jo først og fremmest være at give de tosprogede en god uddannelse. Dansk er ikke noget, børnene skal kunne inden skolestart. De skal have dansk som andetsprog hele vejen op gennem skolen, og de skal lære dansk, i takt med at de lærer de andre fag. Men de skal også have mulighed for at få faglig sparring og tilegne sig viden på modersmålene,” siger Anne Holmen.

Når unge danskere med tyrkisk som modersmål ikke vil skrive på deres CV, at de mestrer dette sprog, fordi det er ugleset, har vi et problem: Vi forstår ikke at se de samfundsmæssige resurser i sprog. Men problemet stikker dybere end arabisk, tyrkisk og urdu. Færre og færre kan begå sig på tysk og fransk, og selv engelsk har vi problemer med at få lært ordentligt, mener Anne Holmen.

”Der foregår en benhård fordanskningsproces over for de tosprogede. Men vi kan ikke assimilere os til at klare os i den globale økonomi. Vi bliver nødt til at kunne mange sprog og anerkende kulturel diversitet som et positivt vilkår,” siger Anne Holmen og slutter med en anekdote, der illustrerer den danske skræk for fremmedsprog:

Da EU’s rumænske kommissær for flersprogethed for et par år siden besøgte Danmark, havde han sat sig grundigt ind i koblingerne herhjemme mellem sprog, marked og uddannelse. Han ville anbefale os i højere grad at anskue sproglig diversitet som en resurse frem for et problem. Han bad om et møde med Folketingets uddannelsesudvalg. Kun tre mødte op, og undervisningsministeren fandt ikke tiden til at tale med ham.

Af Carsten Henriksen
cahe@dpu.dk

Læs mere:

OECD-rapporten ’Migrant education’ kan downloades fra Undervisningsministeriets hjemmeside www.uvm.dk

ANNE HOLMEN

Professor i tosprogethed og dansk som andetsprog ved Institut for Pædagogik, DPU, Aarhus Universitet. Hun er optaget af forholdet mellem sprog og samfund og især af de problemstillinger, dette forhold rejser i forbindelse med pædagogik og uddannelse. Hun har skrevet en lang række artikler og bøger om dansk som andetsprog.

www.dpu.dk/om/anho

ASTERISK ANBEFALER

* NYE ØJNE PÅ DANSK

DPU introducerer en studiekonference, hvor tidligere og nuværende studerende ved DPU præsenterer deres arbejde. Programmet byder på en lang række nye vinkler på faget dansk. Konferencen indledes med et foredrag af Mikkel Stovgaard og Maj-Britt Eriksen om 'Målestokke for litterær fiktionslæsning i danskfaget'.

Pris: 100 kr. (inkluderer kaffe, kage og en frokostsandwich)
17. september 10.00-16.00, DPU, København

* OLE LUND KIRKEGAARDS FORFATTERSKAB

Center for Børnelitteratur ved DPU, Aarhus Universitet, inviterer til seminar om Ole Lund Kirkegaards forfatterskab, der er et af de mest prægnante inden for dansk børnelitteratur. Bøger som 'Gummi-Tarzan' og 'Otto er et næsehorn' er elsket i børneværrelserne og i skolens danskundervisning. I 2010 ville Ole Lund Kirkegaard være fyldt 70 år, og på seminaret viser Center for Børnelitteratur nye perspektiver på det kendte forfatterskab.

Pris: 1.000 kr.
23. september 2010 kl. 10-16 på DPU, København
Læs mere på www.cfb.dpu.dk

* SAMTALER FRA TÅRNET

DPU inviterer forskere, studerende og interesserede til spændende taler og samtaler om nogle af tidens aktuelle pædagogiske udfordringer. Hvordan får vi ro i klassen – og i en hektisk hverdag? Er den autentiske lærer et forbillede eller et fy-ord? Har vi tabt autoriteterne? Første arrangement er med dekan Lars Qvortrup, som fortæller om pædagogisk autoritet.

Det sker torsdag d. 23. september kl. 16.30 i Festsalen på DPU, København
Deltagelse er gratis, men tilmelding er nødvendig på www.dpu.dk/kalender

* DOKTORFORSVAR: LANGUAGE

Professor Jens Normann Jørgensen forsvare sin doktorafhandling 'Language: Nine years of poly-lingual development of young Turkish-Danish grade school students'.

24. september kl. 10, DPU, København

* NORDISK KONFERENCE OM INKLUSION

The Nordic Network of Disability Coordinators inviterer til konference om inklusion. Under overskriften 'From Accessibility to Usability in Higher Education – From Integration to Inclusion' sætter konferencen fokus på de udfordringer, som uddannelsesområdet for studerende med særlige vanskeligheder står overfor.

Pris: 1.000 kr. Et begrænset antal studerende kan deltage gratis, henvendelse til Lise Kallestrup på mail LHK@dpu.dk eller på tlf. 89 42 24 64
6.-8. oktober, DPU, København

ARRANGEMENTER

* EUROPEAN SOCIAL WORK SYMPOSIUM

En lang række internationale forskere mødes til konference på DPU for at tale om 'Innovation by Border Crossing'. Hør bl.a. Jacob Kornbek tale om 'EU, policy and interventions like the struggle against overweight'.

Pris: 900 kr., for studerende: 375 kr.
11.-12. oktober kl. 9-16, DPU, København

* FORSA: FORHOLDET MELLEM FORSKNING OG PRAKSIS

De seneste årtiers forskningspolitiske udvikling har ændret afgørende på betingelserne for samarbejde mellem forskere og praktikere. FORSA Års-mødet 2010 tager fat på forholdet mellem forskning og praksis og afholdes i samarbejde med Institut for Pædagogik, DPU, Aarhus Universitet. Hør Cavling-vinder Jesper Tynell om 'ministerens mindre demokratiske metoder', filosofen Arno Victor Nielsen om 'fri og faktureret forskning' og meget mere.

Pris: 900 kr., ikke-FORSA-medlemmer: 1.600 kr.
14.-15. oktober, DPU, København
Læs mere på www.forsa.dk

* ECGBL 2010: GAMES BASED LEARNING

Med fremkomsten af nye teknologier er uddannelsesområdet i rivende udvikling. En af de nye teknologier er 'Games-Based Learning'. Konferencen handler om aspekter af Games-Based Learning og tager særligt fat på Serious Games. Hør bl.a. Thomas Conolly, Birgitte Holm Sørensen, Mark Stansfield og Bente Meyer.

Pris: £399
21.-22. oktober, DPU, København

* PROFESSORTILTRÆDELSFORELÆSNING OM SOCIAL ARV

Professor Charlotte Ringsmose holder sin professortiltrædelsesforelæsnings om læringsmiljøets betydning for mønstrebrud fra den tidlige barndom og gennem skoleforløbet. Charlotte Ringsmose forsker i forebyggende miljøer knyttet til social arv og dagtilbud/skole.

29. oktober kl. 14-15 i Festsalen på DPU, København

* MYTEN OM DEN FEJLSLAGNE INTEGRATION

Center for Ungdomsforskning inviterer til konference om etniske minoriteter. Deltagerne modtager bogen 'I Danmark Er Jeg Født...'. Blandt talerne er seniorforsker Flemming Mikkelsen og direktør og journalist Hans Lassen, og der vil være et ekspertpanel med deltagere fra erhvervsliv, foreningsliv og uddannelsesområdet. DR2-vært Jes Stein Pedersen er konferencier og interviewer.

Pris: 1.500 kr.
1. november kl. 9.30-16, Festsalen på DPU, København
Læs mere på www.cefu.dk

Tilmelding til arrangementerne er nødvendig.

Læs mere og tilmeld dig på
www.dpu.dk/kalender

DIVERSITET SKÆRPER ENS SELVBILLEDE

Måske har konfrontationen med de fremmede brudt billedet af et idyllisk Danmark. Til gengæld har den skabt et mere sandfærdigt virkelighedssyn, den har givet anledning til refleksion, og har udvidet landets kulturelle grænser, skriver professor Gretty Mirdal i kommentaren.

Af Gretty Mirdal

* Der bor 378.665 førstegenerationsindvandrere og 119.297 andengenerationsindvandrere i Danmark (if. Databanken 2008). Siden 1980 er antallet af indvandrere og deres efterkommere steget fra 3,0% til 9,1%. Mens antallet af indvandrere og afkom fra vestlige lande (inkl. alle EU-lande) har været nogenlunde konstant, er antallet af borgere med rødder i ikke-vestlige lande (herunder Tyrkiet, det tidligere Jugoslavien, Irak, Libanon, Pakistan, Somalia, Iran, Vietnam, Afghanistan og Sri Lanka) i samme periode steget fra 50.000 til ca. 350.000. Efter indvandringsstopet i 1973 har der kun været adgang for asylansøgere (flygtninge) og personer, der er berettiget til familiesammenføring.

Det er indlysende, at en så betydelig ændring i befolkningens sammensætning må have stor virkning på næsten alle områder af samfundet. Migration kan ændre et lands strukturer og institutioner og sætte dets værdigrundlag på prøve. Eftersom et bredt spektrum af holdninger karakteriserer de demokratiske samfund, der har modtaget indvandrere og flygtninge i de seneste 30 år, er det naturligt, at der også har været og stadig er divergerende meninger om modtagerlandenes migrationspolitik.

Nogle taler for at lade de tusinde forskelle blomstre, andre for en stram fastholdelse af enhed og kulturel ensartethed. Nogle håber, at det med en målrettet politik vil lykkes at udjævne fundamentale kulturelle forskelligheder, andre betragter netop den medbragte diversitet som indvandrerens største bidrag til landets kulturelle udvikling. Kulturel diversitet opfattes her, ligesom biodiversitet, som en nødvendighed for kulturens overlevelse, og et sprogs eller en kulturs forsvinden virker som et uerstatteligt tab på linje med tilintetgørelsen af den biologiske variation i fauna og flora.

Biodiversitet er livsvigtig for et komplekst system, og selv om variationen inden for systemet har omkostninger, synes fordelene at opveje ulemperne. Den biologiske mangfoldighed virker stabiliserende og gør systemet modstandsdygtigt over for miljøforandringer bl.a. ved at øge dens fleksibilitet.

Populationsgenetisk forskning tyder på, at naturen i

løbet af evolutionen har prioriteret bevarelsen af mangfoldigheden frem for udviklingen af ideale typer inden for de forskellige arter. Sådanne biologiske fænomener kan ikke direkte overføres til samfundsmæssige forhold, men de kan bruges som en metafor, fx for den kulturelle eller etniske diversitet. UNESCO har i 2001 vedtaget en deklaration til forsvar for kulturel diversitet, som netop sammenlignes med den biologiske diversitet.

De to modsatrettede tendenser, bevægelsen mod uniformitet og bevægelsen mod diversitet, findes i alle samfund og sandsynligvis hos alle mennesker. På individplan stræber man mod autonomi og selvstændighed, hvilket indebærer adskillelse fra og forskellighed fra andre; samtidig ses et stærkt behov for at høre til en gruppe, at blive anerkendt og accepteret af de andre, hvilket kræver en vis grad af indordning under fælles regler og homogenitet.

Sådanne bevægelser gælder også på gruppeniveau og har præget alle de vestlige samfund, der har modtaget store antal af indvandrere fra fattigere og mindre industrialiserede lande. Fx bosatte indvandrerne sig i nærheden af hinanden, da de kom til Danmark, netop med henblik på at få støtte og socialt samvær med deres egne, men også for at kunne stå imod en kulturel homogenisering eller assimilation til en kultur, som de ikke forstod.

Nogle af disse minoriteter, fx kurderne, styrkede deres kurdiske kulturelle og sociale identitet efter at være udvandret fra Tyrkiet, fordi de i det nye land fik lov til, i den private sfære, at dyrke deres særlige kultur. Der er således sket en konsolidering af en identitet, en udvidelse af ens etniske bevidsthed, som ikke kun er defensiv, men også konstruktiv og ofte har virket berigende på individuelt og socialt plan.

Diversitet nuancerer og skærper ens selv billede og tilhørsforhold igennem sammenligningen af en selv med "de andre" og ved, at man mærker deres blik på sig. Ligesom mange indvandrere udvikler en interesse for deres historie og deres forskellighed netop efter at have forladt hjemlandet, kunne det tænkes, at tilstedeværelsen af fremmede i værtslandenes midte medfører en lignende fordel for de indfødte; at også

de i lyset af "de andres" blik forandrer synet på sig selv og nuancerer deres egen kulturelle identitet. Identiteten opstår, siger Kierkegaard, i "den Udsondrings-Akt, hvori Selvet bliver opmærksomt paa sig selv som væsentlig forskjelligt fra Omverdenen og Udvaltsheden og dennes Indvirkning paa det".

Næsten alle verdens lande er multikulturelle. Multikulturalisme er reglen og ikke undtagelsen, men i takt med, at indvandrende folkeslag assimilerer sig til majoriteten, sker der en homogenisering, en gensidig tilpasning, der giver indtrykket af en monokultur. Multikulturalisme indebærer, i modsætning til assimilationisme, at forskelligartede kulturer eksisterer side om side, og at etniske og religiøse grupper bliver ligestillet med og får samme rettigheder og pligter som flertallet.

I takt med udbredelsen af menneskerettighedsbevægelser opstod der i 1970'erne en voksende faglig interesse og et politisk forsvar for multikulturalisme og diversitet. Minoriteterne blev mere synlige, og de begyndte at fremsætte krav om anerkendelse af deres forskellighed, hvilket store dele af modtagerlandenes befolkning fandt rimeligt. I lande, som gik ind for en vis multikulturalisme, blev deres krav (fx om modersmålsundervisning, bygning af moskeer, oprettelse af begravelsessteder o.l.) imødekommet i varierende grader. Med den større synlighed og voksende krav om anerkendelse fra indvandrerside steg imidlertid også angsten for indvandrernes indflydelse hos majoriteten. Kritikken af multikulturalisme og diversitet voksede, ligesom de fremmedfjendske holdninger og hermed flere og flere modkrav om hurtig assimilation.

Angsten for terrorisme efter den 11. september 2001, den økonomiske krise, stigende arbejdsløshed blandt indvandrere, medfølgende sociale problemer og kriminalitet har i de senere år medført endnu større betænkeligheder i relation til multikulturalisme. Overalt i Europa er modviljen mod indvandrere og især imod det muslimske mindretal steget, mens de stemmer, der støtter diversitet og pluralisme, har vundet mindre og mindre gehør. Langsomt fik multikulturalismen skyld for alverdens sociale og økonomiske problemer.

I Australien, der siden 1982 havde defineret sig selv som multikulturelt, opstod der ved årtusindeskiftet en skinger debat om de såkaldte "australske værdier" i modsætning til de sydasiatiske immigranternes mangel på samme. I Holland, som også har haft en tolerant holdning over for de fremmede, begyndte man at lægge ansvaret for arbejdsløshed, fattigdom og kriminalitet over på multikulturalismen. Det samme skete i Canada, det første land, der indførte multikulturalisme som officiel politik i 1971, og som i 1976 vedtog en forfatningslov, der garanterede alle borgere total anerkendelse af deres forskellighed, ret til at dyrke deres religion og bære religiøse symboler, også i det offentlige rum, og respekt for deres religiøse og kulturelle særregler.

I den psykologiske migrationsforskning er det almindeligt at fokusere på minoriteternes vanskeligheder. Indvandring har imidlertid også en personlig betydning for værtslandets befolkning, hvilket sjældent er genstand for undersøgelse. Selv om man er hjemme i sit eget land og har magt og viden til at definere de mellem menneskelige færdselsregler, påvirkes ens selvopfattelse og etiske fordringer af konfrontationen med de fremmede. I starten af den seneste indvandringsbølge, i 1970'erne, ville de færreste mennesker i Danmark kunne forestille sig den polarisering og mistænksomhed, der nu præger en betragtelig del af befolkningen.

Som Gunnar Myrdal skrev i 'An American Dilemma', påvirkede diskriminationen i USA ikke kun de sorte, den indvirkede også på de hvides idealer og opfattelse af virkelighed: "När människor försöker ljuga bort för yttrevärlden och sig själva, att de lever i moraliska kompromisser och oavbrutet och vanemässigt bryter mot sina ideal, bringas de normalt att förfälska sin verklighetsuppfattning för att dölja det för sig själva och andra."

Danmark er ikke USA, og danskernes måde at forholde sig til kulturkonflikter på kan ikke umiddelbart sammenlignes med amerikanske tilstande. Man må skelne imellem diskrimination på grund af fx religion, nationalitet eller hudfarve, hvilket er uacceptabelt i et demokratisk samfund, og uvilje imod visse fremmede skikke, traditioner og værdier. Det første kan føre til den form for forfalskning af virkelighedsopfattelsen, som er beskrevet af Gunnar Myrdal. Det andet, at blive stillet over for andre måder at leve på, selv om man ikke bryder sig om dem, giver tværtimod anledning til refleksion over både de fremmedes og ens egne værdier. Man får mulighed for at forholde sig til, hvad der med fordel vil kunne ændres, og hvad der er ufravigelige idealer. Ens tolerancetærskel og menneskesyn bliver sat i relief. Man kunne således sige, at konfrontationen med de fremmede måske har brudt billedet af et idyllisk Danmark. Til gengæld har den skabt et mere sandfærdigt virkelighedssyn, har givet anledning til refleksion og har udvidet landets kulturelle grænser.

Kommentaren er en forkortet udgave af artiklen 'Kulturel mangfoldighed – mangfoldige identiteter' i 'Det fremmede som historisk drivkraft', Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, 2010.

GRETTY MIRDAL

Professor, dr.phil., ved Institut for Psykologi, Københavns Universitet. Hun er medlem af Videnskabernes Selskab og flere andre forskningspolitiske råd og institutioner i ind- og udland. Hun forsker bl.a. i migration og integration.

Derfor elsker og hader vi positiv psykologi

Af Camilla Mehlsen
cme@dpu.dk

'Lev dig lykkelig – med Positiv Psykologi'. 'Kognitiv coaching'. 'Positiv psykologi på arbejde'. Det skorter ikke på aktuelle bøger, der vil gøre dig til et lykkeligere menneske. Og køberne står i kø for at få opskriften på det gode liv.

Det boomende marked for selvhjælpslitteratur henter faglig inspiration i forskningsfeltet positiv psykologi, som er en forholdsvis ny videnskabelig retning, der betoner menneskets psykologiske ressourcer. Disciplinen udspringer af en erkendelse af, at især den kliniske psykologi i mange år har fokuseret på psykiske problemer og sygdomme og dermed underprioriteret positive fænomener som glæde, mod og styrker.

Danmarks Pædagogiske Universitetsskole oplever en voksende interesse for feltet. Da DPU afholdt sommeruniversitet i august i år, var kurset om positiv psykologi et tilløbsstykke. I efteråret 2010 tilbyder DPU et kompetencegivende kursus i positiv psykologi, og DPU forventer at kunne udbyde Danmarks første masteruddannelse i positiv psykologi fra efteråret 2011.

Sideløbende med den enorme interesse har positiv psykologi fået mange kritikere på halsen. Er positiv psykologi de glade profeters klub? Kan en kritisk forsker være glad? På den store konference European Conference on Positive Psychology i juni 2010 mødte Asterisk tre fremtrædende forskere og spurgte dem om al den hype, der omgærder positiv psykologi.

Wilmar Schaufeli

Professor i organisationspsykologi ved det samfundsvidenskabelige fakultet, Utrecht Universitet.
Seniorkonsulent på SNI.

* Hvorfor er positiv psykologi så populært?

“Jeg tror, det hænger sammen med nogle større tendenser i samfundet og med tidsånden: Folk er mere og mere fokuserede på velvære og trivsel; på at få det bedre; på alle mulige former for optimering af deres liv.”

“Plastickirurgi er et godt eksempel: Din krop fungerer fint, men du vil alligevel forbedre den for at se bedre ud. Det er det samme med psykologi. Psykologi koncentrerer sig tidligere om depression; om alle mulige negative ting. Nu har vi fundet ud af, at det også er interessant at se på de positive sider. Vi kan lære af det videnskabeligt, og vi kan anvende denne viden i praksis. Det passer fint sammen med den mere generelle trend om velvære og optimering.

Det handler i høj grad også om, at vi i den vestlige verden forbedrer vores levestandarder. Vi behøver ikke at bekymre os om mad osv. Vores basale behov bliver mødt. På det næste niveau handler det om selvrealisering, som en gammel psykolog, Maslow, ville sige. Folk går mere op i de gode sider af livet, når de ikke rigtig behøver bekymre sig om de dårlige sider. Det betyder ikke, at der ikke er problemer – selvfølgelig er der det – men balancen er tippet fra en negativ til en mere positiv indstilling.”

* Positiv psykologi har også mange kritikere. Hvem eller hvad har positiv psykologi som fjende?

“Der er en del forskere og også en del af befolkningen og egentlig også mig selv. Som videnskabsmand ser jeg det som min pligt at være kritisk, og jeg mener, der er nogle kritiske indvendinger.”

“En indvending er, at vi skal være påpasselige med at lancere positiv psykologi som et universalmiddel. For der er mennesker, som er deprimerede. Depression har en biologisk base eller en særdeles stærk kulturel base. Derfor nytter det ikke at sige til alle: ‘Du skal være glad’. Psykoterapeuter er i den sammenhæng en slags fjende af positiv psykologi. De siger: ‘Vi har med mennesker at gøre, som vi aldrig nogensinde kan få til at være så positive, som I positive psykologer vil have dem til at være. Det kan endda være skadeligt, for folk kan komme til at føle sig skyldige, hvis de ikke er glade – efter at positiv psykologi har givet dem bunker af bøger og redskaber til at gøre dem glade. Når de stadig ikke er glade, er det deres egen skyld.’ Det er en svaghed ved positiv psykologi.”

Barbara Fredrickson

Kenan æresprofessor i psykologi og ledende forsker på Positive Emotions and Psychophysiology Laboratory ved University of North Carolina, Chapel Hill. Forfatter til 'Positivitet. Kilder til vækst i livet' (dansk 2010).

* Hvorfor er positiv psykologi blevet så populært?

"Jeg tror, at det ganske enkelt møder et reelt behov: Det er, hvad folk havde håbet på, at psykologi ville være. Rigtig mange mennesker har fortalt mig, at de for mange år siden begyndte at studere psykologi, men sprang fra, fordi det var for problemorienteret og for tørt. Og så fortæller de mig, at de er meget begejstrede for positiv psykologi, fordi det er, hvad psykologi skulle have været – mere om livet og om, hvad det vil sige at være menneske."

"Der er en sult efter bedre at forstå spørgsmål som 'hvordan kan vi skabe et godt liv?' og 'hvordan kan jeg styre mit liv i en mere berigende retning?'. Positiv psykologi møder en oprigtig sult i befolkningen efter at forstå mere om det. Tidligere har folk søgt mod religiøse traditioner for at få svar på de spørgsmål. Men nu kan vi søge mod videnskaben, for der er en voksende videnskab, der hjælper os med at forstå det. Det betyder ikke, at vi skal

vende os væk fra religionen, men nu har vi en anden indfaldsvinkel til nogle af de spørgsmål, som har optaget os i århundreder, men som videnskaben ikke tidligere har beskæftiget sig med. Jeg tror, det er med til at forklare dens popularitet".

* Er positiv psykologi ved at blive en religion?

"Jeg tror, den allerede har udviklet nogle religiøse aspekter. Positiv psykologi er i sin kerne en videnskab. Omkring denne kerne er der mennesker, som bygger en karriere på at anvende videnskaben til at forandre verden. Og omkring dem er der mennesker, der prøver at kommercialisere den gennem egen virksomhed. Jeg ser videnskaben som udbuddet og de andre dele som efterspørgslen. Og efterspørgslen er langt større. Vi bliver nødt til at lade den videnskabelige kerne vokse. Fordi hvis videnskaben sygner hen, er der ikke noget at tilbyde."

Antonella Delle Fave

Professor i psykologi ved Det Medicinske Fakultet, Milano Universitet. Formand for International Positive Psychology Association og Italian Society of Positive Psychology.

* Hvorfor er positiv psykologi populært?

"Jeg tror, det er, fordi den forsøger at svare på spørgsmål, som folk i hele verden stiller sig selv: 'Hvordan kan vi realisere os selv og føle os mere trygge?' osv. Populariteten hænger sammen med, at positiv psykologi tager fat på et emne, som omhandler os alle."

* Vil vi se en endnu større interesse for positiv psykologi?

"Ja det tror jeg. Det er et problem kun at fokusere på det negative, sådan som vi gør i Vesten. Den vestlige psykologi har i alt for lang tid kun fokuseret på livets negative sider – sygdom, svagheder og problemer – i stedet for de positive sider og det enkelte menneskes styrker. Ingen andre kulturer adskiller krop og sjæl, sådan som vi gør i Vesten. Hvis vi behandler kroppen som en maskine, så bliver vi selvfølgelig nødt til at reparere den, hvis den går i stykker. Denne opfattelse af at vedligeholde og reparere er baseret på den biomedicinske model, som også omfatter psykologien generelt."

"Jeg håber virkelig, at i fremtiden vil positiv psykologi være ydmyg, tage et skridt tilbage i forhold til, hvad vi ved, for at forstå, hvad andre kulturer

kan lære os om, hvad lykke er for mennesker – og ikke bare for vestlige middelklasse-mennesker."

* Positiv psykologi har også mange kritikere. Hvem har positiv psykologi som fjende?

"Jeg vil ikke sige, at der er deciderede fjender. Problemet er den måde, feltet er blevet populariseret på. Mange opfatter studier i positiv psykologi som lettere useriøse. Det hænger sammen med, at der er en masse bøger rundt om i verden, som skrives af mennesker, der ikke nødvendigvis bedriver forskning, men som populariserer feltet på en meget misvisende måde. Supermarkeder og busstationer sælger bøger og selvhjælpsmanualer om lykke og velvære. Det skaber et problem for folk, som forsøger at bedrive seriøs forskning."

ASTERISK*TV OM POSITIV PSYKOLOGI

Asterisk*TV har talt med Antonella Delle Fave, Wilmar Schaufeli og Barbara Fredrickson om venner og fjender af positiv psykologi og om det positive læringsmiljø. Se web-tv-udsendelsen på www.dpu.dk/tv

Survival of the happiest

* Lad os være tro mod den positive psykologi og indlede med den gode nyhed: Verden kan blive et bedre sted, og du kan blive et bedre menneske. Det kræver blot en tilpas mængde positivitet.

Mere præcist kræver det et særligt blandingsforhold mellem positive og negative følelser, som lyder den magiske formular 3-til-1: For hver negativ oplevelse skal du have mindst tre gange så mange positive oplevelser. Får du den rette dosis, blomstrer du – og det er ikke blot til gavn for dig selv og dine nærmeste, men også for samfundet.

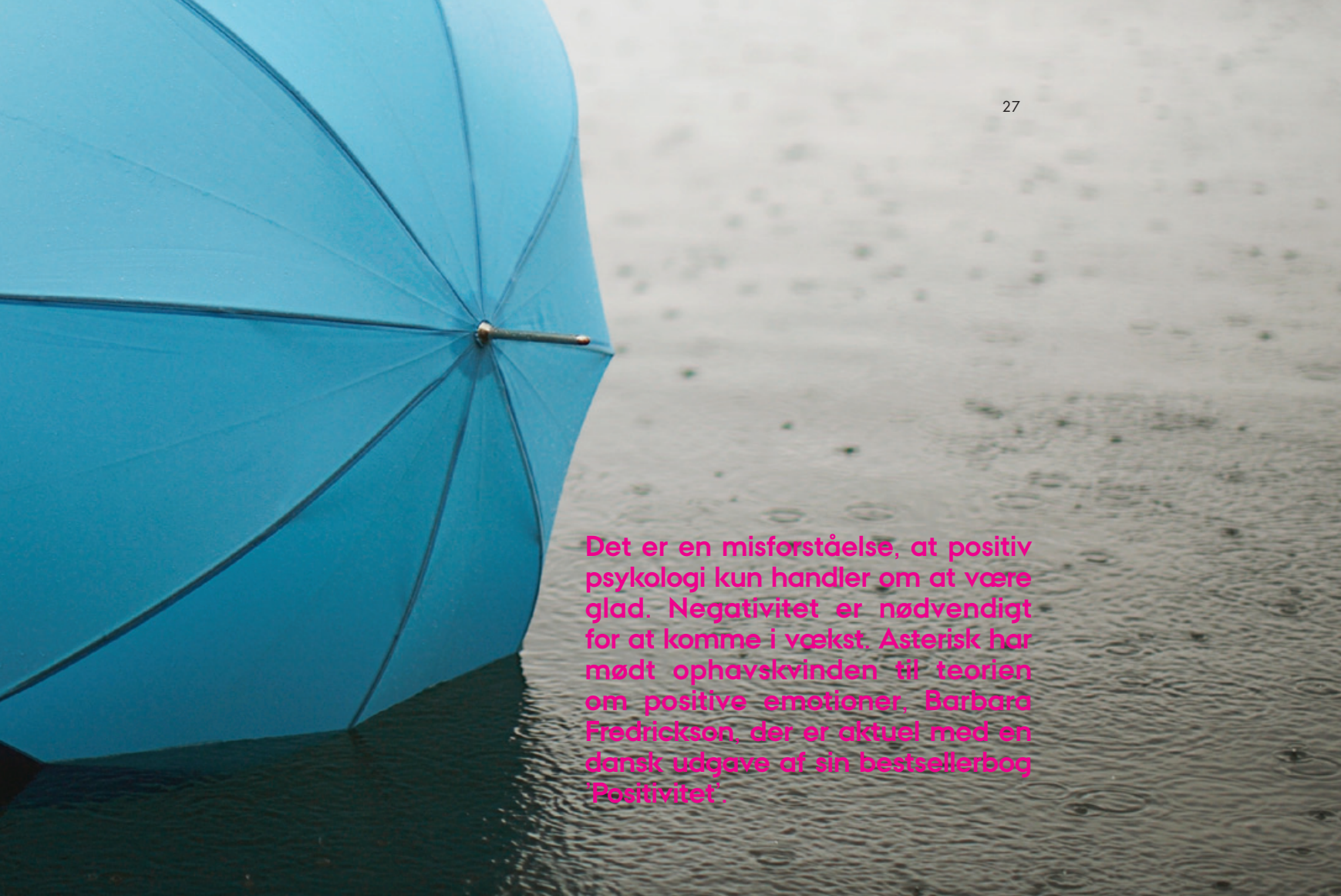
Det kunne umiddelbart lyde som en ide hentet fra den uendelige bunke af selvhjælpslitteratur, som tårner sig op i disse år. Men i modsætning til størstedelen af tidens tips om det gode liv er 3-til-1-modellen funderet i evidens-baseret forskning. Det er den anerkendte amerikanske psykolog Barbara Fredrickson, der står bag teorien om den såkaldte positivitetskvotient ('The Positivity Ratio'). Hvor psykologien typisk beskæftiger sig med sindets triste sider, som for eksempel depression, angst og aggression, har Barbara Fredrickson gjort det til sin løbebane at studere positive følelser, og det har gjort hende til en af verdens førende forskere inden for emotionel positivitet og positiv psykologi.

Mere end poppsykologi

Selv om der ikke er tale om poppsykologi, kan det være svært at adskille Barbara Fredricksons seneste bog fra selvhjælpsbunken, når den går under titlen 'Positivity – Top-Notch Research Reveals the 3 to 1 Ratio that will Change Your Life' (som i den netop oversatte danske udgave lyder: 'Positivitet – kilder til vækst i livet'). Jeg må tilstå, at jeg var en smule pinligt berørt, da jeg sad med bogen på en cafe. Tænk nu, hvis folk troede, jeg læste luftig selvhjælp? Jeg sørgede behændigt for at vende bogens omslag ned mod cafebordet – og så blev jeg ellers opslugt af Barbara Fredricksons levende kildemateriale.

Det var bestemt også en fornøjelse at opleve Barbara Fredrickson forelæse på den store conference European Conference on Positive Psychology, som var arrangeret af DPU og Dansk Netværk for Positiv Psykologi. Konferencen løb af stablen i juni 2010 i København med forskere fra omkring 50 lande og med prominente talere som flow-eksperten Mihaly Csikszentmihalyi og de syv intellegensers fortalere, Howard Gardner. Her udviste Barbara Fredrickson en vis distance til feltet positiv psykologi:

"Det at arbejde med positive emotioner kan virke trivielt, når vi står over for finanskrisen, global opvarmning, fedme og meget andet. I lyset af verdens enorme problemer og

Det er en misforståelse, at positiv psykologi kun handler om at være glad. Negativitet er nødvendigt for at komme i vækst. Asterisk har mødt ophavskvinden til teorien om positive emotioner, Barbara Fredrickson, der er aktuell med en dansk udgave af sin bestsellerbog *Positivitet*.

FOTO: POLFOTO

sygdomme kan det virke dybt malplaceret at hoppe af glæde. Men jeg vil gerne minde om, at begrebet positive emotioner er uhyre bredt. Det handler ikke kun om at hoppe af glæde, selv om det er en del af det. Positive emotioner åbner os fundamentalt og ændrer os til det bedre,” sagde hun.

Da jeg efterfølgende interviewede Barbara Fredrickson, forklarede hun, hvorfor positive emotioner er vigtige for os:

”Positive emotioner ændrer, hvem vi er, så vi efterhånden bliver bedre versioner af os selv. Mennesker bliver mere årvågne, mere kreative og mere ukuelige, hvis de øger deres daglige indtag af positive emotioner. De får mennesker til at føle sig mere forbundne og til at stole mere på deres nære venner og bekendte. Og de mindsker også hovedpine, ondt i maven, ondt i halsen og flere andre sygdomme.”

‘Be happy’ er giftig

Ifølge Barbara Fredrickson handler positiv psykologi ikke om at være jubeloptimist, sådan som feltet ellers ofte får skudt i skoen:

”Opfattelsen af, at positiv psykologi kun handler om at ‘være glad’, er en misforståelse af feltet. Faktisk argumenterer jeg for, at vores omfattende viden om positive

emotioner ikke understøtter, at folks motto skal være ‘be happy’. Vi ved allerede fra videnskaben, at hvis folk tager budskabet om at være glad som et endegyldigt mål, så producerer de ofte uærlige positive emotioner, som er giftige for interpersonelle relationer og nedbrydende for hjertet. I positiv psykologi er der en fare for, at folk springer over, hvor gærdet er lavest, og blot tænker på at skulle være positive og sige til sig selv ‘jeg er glad, jeg er lykkelig’,” siger hun.

Men den går ikke, for hvis de positive ord er uoprigtige, kan du hverken narre dig selv eller dine omgivelser. I stedet for et ensidigt budskab som popsangen ‘don’t worry – be happy’ opfordrer Barbara Fredrickson til at følge fem leveregler:

- Vær åben
- Vær taknemmelig
- Vær nysgerrig
- Vær venlig
- Og frem for alt: Vær ægte.

Men hvad nu hvis din far ligger for døden, din kæreste har fået en depression, og din baby holder dig vågen hele natten med koliksmærter – hvordan holder man så gej- ▶

”NEGATIVITET ER NØDVENDIGT. DET ER IKKE BARE NOGET, DER SKAL UNDERTRYKKES AF ALLE KRÆFTER, FOR AT VI KAN VÆRE POSITIVE. DET ER FAKTISK GODT FOR OS AT HAVE NEGATIVE OPLEVELSER.

BARBARA L. FREDRICKSON

sten oppe? Er man selv herre over de positive oplevelser? Ifølge Barbara Fredrickson går vi alle igennem hårde tider, men det er et valg, hvordan vi møder dem. Vi kan vælge positiviteten.

Da hun dagen efter terrorangrebet i USA den 11. september 2001 tog toget fra Minneapolis efter at have været til et kært familiemedlems begravelse, var hun tydeligvis berørt, ligesom resten af passagerne. Verden var gået i sort. Ville glæden nogensinde vende tilbage? Ville folk nogensinde blive de samme? Rundt omkring i toget var der summen af snak og også latter. Barbara Fredrickson sagde til sin medpassager: ”Folk ler. Jeg tror, at de allerede er de samme.” Positivitet er den bedste ressource i krisetider, mener hun og henviser til et citat af Viktor Frank: ”Det, der skal give ild, må også kunne udholde brand.”

Negativitet er positivt

Faktisk er negativitet uhyre vigtig for, at man kan blive et gladere menneske, fortæller Barbara Fredrickson.

”Negativitet er nødvendigt. Det er ikke bare noget, der skal undertrykkes af alle kræfter, for at vi kan være positive. Det er faktisk godt for os at have negative oplevelser, så længe de er passende for vores omgivelser. En vigtig del af, hvad det kræver for at kunne blomstre og være i vækst, er at være oprigtig i både de negative og positive emotioner.”

I bogen beskriver Barbara Fredrickson den lalleglade sådan her: ”Du kender prinsesse Sukkergodt. Det er hende, som har et påklistret smil på ansigtet, som er udtryk for uafsladelig glæde. Du har lyst til at ruske til hende og sige: ’Forhold dig til virkeligheden!’. Og dette er præcist det, der er problemet med denne opskrift. Den har ikke en forbindelse til virkeligheden. At opleve en 100 procent positiv indstilling både trods og fornægter livet.”

Barbara Fredricksons opskrift lyder at nå en positivitetskvote på mindst 3 til 1. Det er tippet, som forudsiger, om mennesker ”blomstrer eller sygner hen”. Som hun siger: ”En positivitetskvote på 3 til 1 kan meget vel være et magisk tal inden for den menneskelige psykologi.” Barbara Fredrickson er kommet frem til kvotienten i samarbejde med psykologen Marcial Losada. Losada er især kendt for at lave matematiske modeller

af gruppeadfærd og på baggrund af dynamiske systemer at beregne virksomhedsteams optimale præstationer. Med sine matematiske udregninger har Losada påvist, at positivitetskquotienten er 2,9013 til 1 – et statistisk forhold, som Barbara Fredrickson oversætter til 3 til 1.

Forskeren og følelserne

En ting er data og matematik. En anden er den personlige tilgang. Hvorfor er Barbara Fredrickson så optaget af positive emotioner? Og har hun selv oplevet at træde over den magiske tærskel, som hun i sin bog omtaler som ”porten til positivitet”?

”Ja helt sikkert! Jeg voksede op i en meget stoisk familie, der ikke brugte mange ord på at tale om følelser. En af mine venner, som jeg studerede sammen med, sagde til mig: ’Du studerer følelser, fordi du ikke har nogen!’ Og jeg tror, at jeg hen ad vejen gennem årene er blevet en elev af mit eget arbejde, og det har givet mig en række perspektiver på, hvordan jeg kan blive en bedre forælder, hvordan jeg kan lave en livsstilsændring, hvordan jeg kan leve sundere, hvordan jeg kan finde balance. Jeg bestræber mig på at være i den blomstrende lejr, og de fleste dage klarer jeg det. Men ikke hver dag.”

Da jeg bemærker, at det er et deprimerende faktum, at kun hver femte amerikaner oplever mindst tre gange så mange positive oplevelser som negative, svarer Barbara Fredrickson, at hun ikke vil se det som ”deprimerende”, men snarere som, at der er et stort potentiale for, at flere kan komme i vækst.

Positivitet udvider

I Barbara Fredricksons teori er der en nøje sammenhæng mellem individet og samfundet. De to størrelser er tæt forbundne, for hvert menneskes grundvilkår er eksistentielt forankret i verden som helhed.

”Positive emotioner udvider vores bevidsthed. De gør vores opmærksomhed større, så vi helt bogstaveligt er i stand til at tage mere ind af vores omgivelser, end når vi føler os neutrale eller negative. Folk ser helt bogstaveligt det store billede.”

Denne mekanisme har Barbara Fredrickson påvist med sin ’udvide- og opbygge-teori’, som hun udviklede i slutningen af 1990’erne, og som er meget omtalt inden for positiv psykologi. Med teorien forklarer hun, hvorfor mennesket som pattedyr er udstyret med positive emotioner. Hvor man tidligere har antaget, at vores menneskelige forfædre var udstyret med følelser, der kunne give dem en bedre chance for at overleve eller reproducere sig selv, er Barbara Fredricksons forklaring, at positive og negative følelser har betydning på forskellige tidsskalaer. Angst kan være ganske praktisk, hvis man er truet i øjeblikket, hvorimod de positive følelser har en noget længere tids-horisont: Deres funktion er snarere at udvide menneskets horisont, så det kan udvikle nye færdigheder og tilegne sig

ny viden. Barbara Fredricksons 'udvide- og opbygge-teori' handler om, at positivitet dels åbner os, så vi bliver mere modtagelige og kreative, dels ændrer positivitet os til det bedre. Og det har afgørende betydning for, at vi kan lære nyt:

"At være i stand til at se det store billede og til at se, hvordan ting er forbundne, er præcis, hvad vi har brug for i klasseværelset. For at mennesker kan løse komplekse problemer må de være i stand til at se systemet i dets helhed og arbejde med det system. Positive emotioner er en ideel mental tilstand til at løse komplekse problemer," siger Barbara Fredrickson.

Positive emotioner spiller ikke blot ind på det psykiske plan, men opbygger også fysisk sundhed: Personer præget af positivitet lever op mod ti år længere. Charles Darwin udviklede evolutionsteorien om arternes overlevelse – *Survival of the fittest*. Positive psykologer som Barbara Fredrickson peger nu på, at positivitet også påvirker menneskets overlevelse – *Survival of the happiest*.

Af Camilla Mehlsen
cme@dpu.dk

Læs mere:

www.positivityratio.com

www.ecpp2010.dk

Se interview med Barbara Fredrickson og web-tv-udsendelse om positiv psykologi på www.dpu.dk/tv

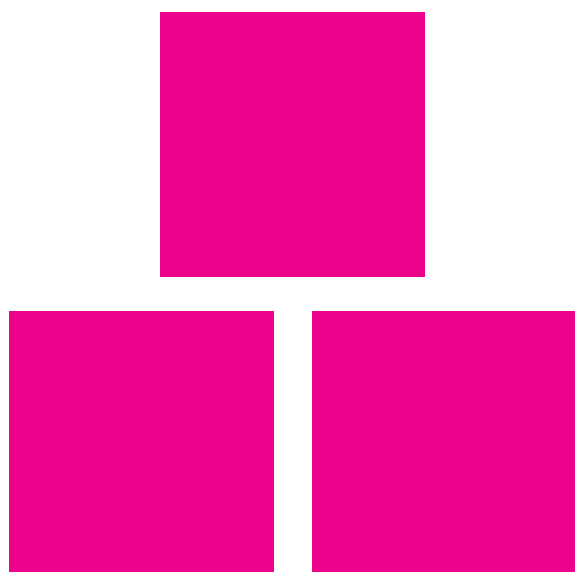

BARBARA L. FREDRICKSON

Ph.d., Kenan æresprofessor i psykologi og ledende forsker på Positive Emotions and Psychophysiology Laboratory ved University of North Carolina, Chapel Hill. Hun er en førende forsker inden for socialpsykologi, videnskaben om følelser og positiv psykologi. Hendes bog 'Positivitet' er for nylig udkommet i en dansk udgave på Dansk Psykologisk Forlag.

SER DU EN TREKANT ELLER FIRKANT?

Hvad ser du her – en trekant eller en gruppe firkanter? Der er ikke noget rigtigt eller forkert svar. Dit svar afspejler dog din aktuelle følelsesmæssige tilstand.

Ser du en firkant opbygget af mindre firkanter, vidner det om et periferet syn i øjeblikket. Ser du derimod en trekant, afspejler det et udvidet udsyn. Positivitet udvider udsynet, og Barbara Fredricksons undersøgelser viser, at mennesker, der oplever megen positivitet, ser det store billede, altså trekanten.

NYE BØGER MODTAGET PÅ REDAKTIONEN

DET FREMMEDE SOM HISTORISK DRIVKRAFT

Marita Akhøj Nielsen (red.)

Bogens tema sætter fokus på et aspekt, som ikke er fremherskende i dagens debat om det fremmede eller – nok så hyppigt – de fremmede. Det lægger op til at se på vekselvirkninger mellem fremmed og dansk mere end på modsætninger. Temaet spænder bredt: fra den danske flora over invasive arter og epidemier til kulturel mangfoldighed og engelsk indflydelse på dansk.

DET KONGELIGE DANSKE VIDENSKABERNES SELSKAB

HVAD ER HISTORIE

Bernard Eric Jensen

Når en person eller gruppe personer interesserer sig for noget for tidligt og bruger deres viden herom, har vi at gøre med historie. Det er bogens hovedtese og omdrejningspunkt. Forfatteren ser nærmere på de former for historie, der livs- og samfundshistorisk er de fremherskende i dagens Danmark. For at kunne skelne mellem disse former præsenteres læseren for et sæt – delvis kendte, delvis nye – begreber.

AKADEMISK FORLAG

BØRN I SENMODERNITETEN

Dion Sommer

Bogen handler om børneopdragelse i en tid, hvor barnet ses som et unikt væsen, der oplever og forstår på sin egen måde, og hvor der stilles store krav til både forældre og pædagoger om at kunne erkende og indleve sig i det enkelte barns perspektiv – og handle derefter.

HANS REITZELS FORLAG

BØRNS FORTÆLLINGER

Vicky June Sieling

Med afsæt i den pædagogiske retning 'Den Integrerende Baggrund' beskriver bogen, hvordan man kan arbejde med narrativitet og anerkendelse i pædagogisk praksis.

HANS REITZELS FORLAG

METODEBOGEN

Noona Elisabeth Jensen

Bogen præsenterer forskellige studiemetoder i pædagoguddannelsen og sætter dem i relation til udviklingen inden for uddannelsen og i det pædagogiske felt.

HANS REITZELS FORLAG

HANDICAPPSYKOLOGI

Louise Bøttcher og Jesper Dammeyer

Bogen behandler handicap ud fra en relationsorienteret og dialektisk forståelse, hvor handicappet ses som et samspil mellem den biologiske skade og det omgivende samfund.

SAMFUNDSLITTERATUR

AT GØRE KULTUR I SKOLEN

Nanna B. Butters og Jette T. Bøndergaard

Forfatterne viser i denne bog, hvordan en praksisorienteret interkulturel undervisning kan gøre eleverne i stand til at forhandle kultur og overkomme forskelle. De har fokus på, at det ikke er kulturer, der mødes, men mennesker.

AKADEMISK FORLAG

NÅR STRAFFEN RAMMER USKYLDIGE

Peter Scharff Smith og Janne Jakobsen

Bogen handler om børn af fængslede og måden, de bliver behandlet på af bl.a. politi, fængselspersonale og af forældrene selv. Der gives konkrete forslag til, hvordan forholdene for børnene kan forbedres.

GYLDENDAL

SFO- OG FRITIDSPÆDAGOGIK

Trine Ankerstjerne (red.)

I bogen giver forfatterne en række perspektiver på, hvordan fritidshjemmet og SFO'en kan bidrage til lærings- og kompetenceudviklingen i børnenes liv.

DAFOLO

DEN ETISKE LÆRER

Sara Irisdotter Aldenmyr, Ann Paulin og Kirsten Grønlien Zetterqvist

Med udgangspunkt i tre cases fra henholdsvis indskolingen, mellemtrinnet og udskolingen, som hver især rummer dilemmaer og valgsituationer, diskuteres professionsetik i lyset af de traditionelle og nutidige moralfilosofiske tankefigurer, som udgør bogens teoretiske ballast.

SAMFUNDSLITTERATUR

KØN I SKOLEN

Susanne V. Knudsen

Bogen præsenterer og analyserer pædagogik og pædagogiske tekster med blik for kønnets betydning.

FRYDENLUND

LITTERATURUNDERVISNING

Hans Henrik Møller, Henrik Poulsen og Bo Steffensen

Bogen belyser og forsøger at bygge bro mellem de to pædagogiske tilgange til litteraturundervisningen, som udspringer af nykritikken og receptionsteorien. Bogen giver desuden et historisk rids over litteraturpædagogikkens udvikling og teoretiske fundament, og den kommer med en række konkrete forslag til litteraturundervisningen.

SAMFUNDSLITTERATUR

EVALUERING I ET DIALOGISK PERSPEKTIV

Jørgen Frost (red.)

Forfatterne behandler evalueringsbegrebet både teoretisk og praktisk, og de diskuterer forskellige opfattelser af begrebet samt de konsekvenser for praksis, de forskellige opfattelser kan medføre.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

PSYKOANALYSE – ET VIDENSKABSTEORETISK PERSPEKTIV

René Rasmussen

Bogen introducerer en række centrale aspekter forbundet med opdagelsen af det ubevidste samt Sigmund Freuds ønske om at være videnskabelig. Foruden Freuds egen forståelse introduceres tre af de væsentligste traditioner inden for psykoanalysen.

FORLAGET DRIFT

EN INVITATION TIL POSITIV PSYKOLOGI

Robert Biswas-Diener

I denne bog introducerer Robert Biswas-Diener de grundlæggende studier af positiv psykologi samt de nyeste teorier og behandlingsformer, bl.a. om kraften i positive følelser og håbsteori. Forfatteren er kendt som 'positiv psykologis Indiana Jones', fordi hans forskning i lykke har ført ham vidt omkring.

MINDSPACE

MØNSTERBRUD I OPBRUD

Jytte Birk Sørensen (red.)

Mønsterbrydning er et mangesidet og måske tvivlsomt begreb. I flere af bogens kapitler er selve mønsterbryderbegrebet til diskussion – for hvad karakteriserer 'en mønsterbryder'? Giver begrebet overhovedet mening?

DAFOLO

LÆSELYST OG LÆRING

Sigrid Madsbjerg og Henriette Romme Lund (red.)

Forfatterne giver en række bud på, hvordan lærere og elever sammen kan arbejde hen imod målet at skabe, fremme og bevare læselysten, så der kan findes en balance mellem barnets verden og interesser og samtidig medtænke og sikre de dannelsesidealer, skolen bygger på.

DANSK PSYKOLOGISK FORLAG

KOLLEKTIV LÆRING

Michael Paulsen, Søren Harnow Klausen, Maziar Etemadi og Merete Wiberg (red.)

Denne bog forsøger at udbedre manglen på viden om den kollektive lærings natur og betingelser ved eksplicit at drøfte spørgsmålet om, hvad kollektiv læring i det hele taget er, og hvorvidt den er mulig.

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

LÆRING OG ERKENDELSE

Maziar Etemadi, Merete Wiberg, Michael Paulsen, Søren Harnow Klausen (red.)

I bogen sættes fokus på forholdet mellem læring og erkendelse med henblik på at undersøge, hvordan læringsbegrebet tematiseres inden for filosofien.

AALBORG UNIVERSITETSFORLAG

LÆSEDIDAKTIK

Astrid Roe

Forfatteren præsenterer teorier og begreber om, hvad læsning og læsekompetence er, og hvordan man kan arbejde med at udvikle elevers læsekompetence og læsestrategier, så arbejdet med læseundervisning kan gøres mere systematisk.

KLIM

*”Den, der er anderledes end
mig, skader mig ikke, men
beriger mig.”*

Antoine de Saint-Exupéry

DANMARKS PÆDAGOGISKE
UNIVERSITETSSKOLE
AARHUS UNIVERSITET

Tuborgvej 164
2400 København NV

T: 8888 9000
F: 8888 9001

W: www.dpu.dk
ISSN: 1601-5754